

Hodnocení efektivity programu ISPA na úseku životního prostředí ve Zlínském kraji

Ema Vašíčková

Bakalářská práce
2005

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav veřejné správy a regionálního rozvoje
akademický rok: 2004/2005

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ema VAŠÍČKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Hodnocení efektivity programu ISPA na úseku
životního prostředí ve Zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte základní charakteristiku programu ISPA.
2. Zhodnoťte využití možnosti spolufinancování projektů z programu ISPA v sektoru životního prostředí ve Zlínském kraji.
3. Charakterizujte projekt spolufinancovaný z prostředků programu ISPA ve Zlínském kraji, zhodnoťte efektivitu realizace projektu a jeho přínos na zlepšení kvality životního prostředí v dané lokalitě.
4. Zpracujte podněty využitelné pro zvýšení efektivity využívání prostředků z fondů Evropské unie.

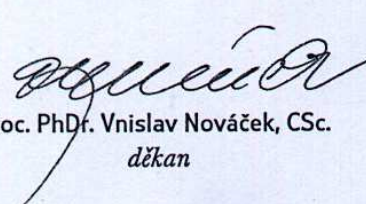
Rozsah práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

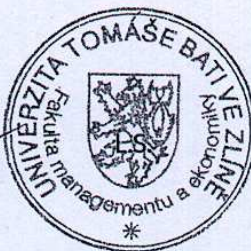
Seznam odborné literatury:

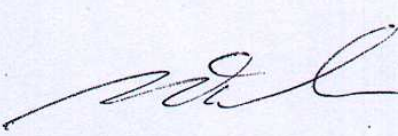
1. Wokoun, R., Lukáš Z., Kouřilová J. Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-86412-08-3.
2. Wokoun, R. Česká regionální politika v době vstupu do Evropské unie. Praha: Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0517-7.

Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. René Wokoun, CSc.
Ústav veřejné správy a regionálního rozvoje
Datum zadání bakalářské práce: 14. března 2005
Termín odevzdání bakalářské práce: 20. května 2005

Ve Zlíně dne 10. března 2005

doc. PhDr. Václav Nováček, CSc.
děkan

doc. RNDr. René Wokoun, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce se zabývá posuzováním efektivity využití programu ISPA ve Zlínském kraji na úseku životního prostředí. První část práce je zaměřena na základní charakteristiku programu ISPA, na podmínky realizace tohoto programu v České republice a na využití možnosti čerpání finanční pomoci z programu českými subjekty. Druhá část práce je věnována hodnocení využití možnosti čerpání prostředků z programu ISPA ve Zlínském kraji na úseku životního prostředí. Podrobně se zabývá projektem Čistá Bečva a jeho předpokládaným přínosem pro zlepšení kvality životního prostředí ve Zlínském kraji. Na základě poznatků spojených s vyhodnocením efektivity využití programu ISPA ve Zlínském kraji jsou na závěr zpracovány podněty zaměřené na zvyšování efektivity využívání prostředků z fondů Evropské unie.

Abstrakt ve světovém jazyce

Bachelor's thesis deals with the evaluation of effectivity of ISPA Programme application in the environmental sector in Zlín region. The first part of thesis focuses on basic characteristic of ISPA Programme, requirements of programme implementation in Czech republic and on utilisation of possibilities of drawing up financial support by Czech subjects.

The second part of thesis deals with the evaluation of utilisation of possibilities of drawing up financial support from ISPA instrument in the environmental sector in Zlin region. In detail it deals with Clean River Bečva Project and its expected assets to improvement of environment in Zlin region. Based on information linked to the evaluation of effectivity of ISPA Programme application in Zlín region at the end of thesis the suggestions focused on increasing the effectivity of EU funds utilisation are elaborated.

Motto:

Pro učeného a vzdělaného člověka žít znamená přemýšlet.
(Cicero, Tuskulské hovory 5,38)

OBSAH

OBSAH	6
ÚVOD.....	8
ZÁKLADNÍ POJMY	10
1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PROGRAMU ISPA	13
1.1 DŮVODY PŘEDVSTUPNÍ POMOCI KANDIDÁTSKÝM STÁTŮM EU.....	13
1.2 PRÁVNÍ ZÁKLAD PROGRAMU ISPA.....	13
1.3 CÍL PROGRAMU A KONKRÉTNÍ MOŽNOSTI JEHO VYUŽITÍ.....	13
1.4 PRAVIDLA PŘECHODU Z PROGRAMU ISPA NA FOND SOUDRŽNOSTI.....	15
2 REALIZACE PROGRAMU ISPA V ČESKÉ REPUBLICE	16
2.1 FINANČNÍ ZDROJE.....	16
2.2 FORMA POMOCI	17
2.3 ROZSAH POMOCI.....	18
2.4 ADMINISTRATIVNÍ SYSTÉM V ČR	19
3 VYUŽITÍ MOŽNOSTI ČERPÁNÍ Z PROGRAMU ISPA ČESKÝMI SUBJEKTY	21
3.1 SCHVÁLENÉ PROJEKTY V LETECH 2000 – 2003	21
3.1.1 Projekty v sektoru dopravy	22
3.1.2 Projekty v sektoru životního prostředí	27
3.2 VYUŽITÍ MOŽNOSTI ČERPÁNÍ PROSTŘEDKŮ Z PROGRAMU ISPA V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH.....	34
3.3 PROJEKTY NAVRŽENÉ PRO ISPA A PŘESUNUTÉ POD FOND SOUDRŽNOSTI	36
4 VYUŽITÍ PROSTŘEDKŮ PROGRAMU ISPA VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	37
4.1 ZHODNOCENÍ SITUACE V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	37
4.2 POTŘEBY INVESTIC DO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A ZPŮSOB JEJICH FINANCOVÁNÍ.....	40
4.3 ŽÁDOSTI NA PROJEKTY SPOLUFINANCOVANÉ Z PROGRAMU ISPA	42
4.4 SCHVÁLENÉ PROJEKTY V SEKTORU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	43
5 PROJEKT ČISTÁ BEČVA.....	44
5.1 ORGÁN ZODPOVĚDNÝ ZA REALIZACI PROJEKTU.....	44
5.2 PROJEKT	44
5.2.1 Cíle projektu.....	45
5.2.2 Popis projektu.....	45
5.2.3 Harmonogram projektu	47
5.2.4 Náklady projektu.....	48
5.2.5 Finanční a ekonomická analýza projektu.....	49
5.3 FINANČNÍ PODPORA	50

5.3.1	Forma a výše podpory	50
5.3.2	Příjemce podpory	50
5.3.3	Způsob financování projektu.....	51
5.4	OPATŘENÍ PRO ŘÍZENÍ, MONITORING, KONTROLU A HODNOCENÍ.....	54
5.4.1	Indikátory pro monitorování a hodnocení.....	54
5.5	SOUČASNÝ STAV REALIZACE PROJEKTU	56
5.6	ZHODNOCENÍ EFEKTIVITY PROJEKTU	57
6	POSOUZENÍ EFEKTIVITY VYUŽITÍ PODPORY Z PROGRAMU ISPA VE ZLÍNSKÉM KRAJI V SEKTORU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	66
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	71
	SEZNAM TABULEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

V roce 2004 došlo k největšímu rozšíření Evropské unie v historii Evropských společenství. 1. května 2004 vstoupila v platnost Smlouva o přistoupení deseti nových členských zemí a Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko se staly plnoprávními členy Evropské unie.

Tomuto kroku, na jehož počátku stálo závažné rozhodnutí Evropské rady v Kodani v roce 1993 o rozšíření Unie o země střední a východní Evropy, předcházela složitý proces přípravy na přijetí těchto států. Došlo k sice k posílení Evropské unie po stránce bezpečnostní, politické a ekonomické, ale na druhé straně Unie nyní zahrnuje státy různé velikosti i různé ekonomické úrovně. V důsledku vstupu relativně chudších 10 států se absolutně snížila hodnota průměrné úrovně HDP v EU a ještě více se prohloubily rozdíly mezi jednotlivými státy.

Vyrovňování regionálních rozdílů v rámci členských států Evropské unie patří mezi hlavní cíle regionální politiky EU a opírá se o zásadu solidarity, se kterou jsou ochotny ekonomicky silné regiony podílet se na financování regionů ekonomicky slabých. Mezi nejdůležitější nástroje regionální a strukturální politiky Evropské unie patří strukturální fondy a fond soudržnosti, který je určen státům s nejméně rozvinutou ekonomikou.

V období příprav na přistoupení deseti států střední a východní Evropy schválila Evropská komise předvstupní strategii, jejíž součástí byly i finanční nástroje předvstupní pomoci. Finanční pomoc byla kandidátským zemím poskytována od roku 2000 ze tří programů ISPA, SAPARD a PHARE. Schopnost kandidátských států využívat tuto předvstupní pomoc se stala jedním z kritérií jejich připravenosti na vstup do Evropské unie.

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit efektivitu využití programu ISPA ve Zlínském kraji v oblasti životního prostředí a tak nepřímě posoudit připravenost obcí i dalších ekonomických subjektů ve Zlínském kraji profitovat na finančních zdrojích, které mohou plynout do oblasti životního prostředí z prostředků fondů Evropské unie.

V rámci mé bakalářské práce bylo nejprve nutné, zabývat se charakteristikou programu ISPA a předpokládaným rozsahem, účelem a cílem této předvstupní pomoci. Dalším krokem bylo zjištění celkového objemu finančních prostředků, který Česká republika z programu od roku 2000 do roku 2003 získala na investiční projekty. Z tohoto pohledu

pak bylo možné zabývat se efektivitou využití podpory z programu ve Zlínském kraji a jejím předpokládaným přínosem v oblasti životního prostředí. Na projektu, který byl schválen Evropskou komisí v roce 2002 je zde dokladován systém fungování pomoci plynoucí z programu ISPA.

ZÁKLADNÍ POJMY

Acquis communautaire – odborný výraz pro právně a politicky dosažený stav integrace EU. K *acquis communautaire* patří nejen právo Společenství v užším smyslu, ale také podpůrné mezinárodní smluvní právo členských států. Zároveň se k němu počítají politická rozhodnutí v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky a spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí a také závazky členských států ve vztahu k dohodám, které budou v budoucnu uzavřeny. Výrazu *acquis communautaire* ve smyslu „nabytých výsledků (bohatství) společenství“ se používá především při jednáních o vstupu nových států do EU, jako souhrnného označení podmínek, které musejí uchazeči o přijetí při svém vstupu do EU převzít, jako právní a politické závazky [1].

Finanční memorandum - právní dokument a úřední závazek, kterým vzniká smlouva mezi českou vládou a Evropskou komisí o realizaci programu. Ustanovení memoranda zahrnují: projekty, které mají být financovány; vymezení základních podmínek, jež musí být splněny, finanční podporu, smlouvy o spolufinancování a další konkrétní ustanovení pro program významná; jmenování realizačních agentur; členění rozpočtu a celkovou a celkovou odpovědnost Národního Fondu [2].

Implementační agentura (IA) - implementační orgán v rámci státní správy, který má na starosti výběrová řízení, uzavírání smluv, provádění úhrad a technickou realizaci opatření podporovaných z ISPA [3].

Konečný příjemce - subjekt mající z projektu prospěch. V sektoru dopravy jsou konečným příjemcem většinou dráhy, případně správa silnic a dálnic, přístavů či letišť. Někdy jsou tyto subjekty shodné s realizační agenturou. V sektoru životního prostředí se většinou jedná o obce, dobrovolné svazky obcí nebo obchodní společnosti, jejichž většinovým vlastníkem jsou obce [3].

Koordinační výbor ISPA – odpovědný za celý program ISPA, byl složen ze zástupců Ministerstva pro místní rozvoj (předsednictví), Ministerstva dopravy a spojů, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva financí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva zemědělství [2].

Monitorovací výbor ISPA - byl hlavním monitorovacím orgánem pro realizaci projektů ISPA a také hlavním fórem pro diskusi a rozhodování o realizačních záležitostech (byly zde projednávány hodnotící zprávy). Mohl Komisi navrhnout změny, které měly být

v projektech provedeny. Sestával z představitelů Komise EU, přijímající země a popř. mezinárodních finančních institucí [2].

Národní fond (NF) - útvar ústřední státní pokladny v rámci Ministerstva financí, jehož prostřednictvím plynou finanční prostředky ISPA ke konečnému příjemci [3].

Národní koordinátor ISPA (NIC) - úředník státní správy pověřený operativním programováním, realizací a monitorováním projektů na straně příjemce pomoci, rovněž zajišťuje úzkou vazbu mezi celkovým procesem přistoupení a využíváním finanční pomoci Společenství a odpovídá za monitorování projektů ISPA [3].

Národní schvalující úředník (NAO) - úředník státní správy, který stojí v čele Národního fondu, nese celkovou odpovědnost za hospodaření s finančními prostředky ISPA na straně Příjemce. Národním schvalujícím úředníkem je náměstek ministra financí [3].

PHARE – vznikl v prosinci 1989, byl původně určen pro Polsko a Maďarsko, v r. 1996 byl rozšířen na třináct transformujících se zemí. Do roku 1999 byl jednoznačně nejvýznamnější formou finanční a technické pomoci EU transformujícím se ekonomikám [1].

Pracovní skupiny ISPA – pracovaly na Ministerstvu životního prostředí a na Ministerstvu dopravy a spojů, vybíraly prioritní projekty v souladu se sektorovými strategiemi pro využívání ISPA, které byly schváleny Evropskou komisí, stanovovaly procedury, limity, kritéria [4].

Projekt - ekonomicky neoddělitelný sled činností s přesně definovanou technickou funkcí a stanovenými cíli [2].

Přístupové partnerství – bylo vyjednáno Radou s každou kandidátskou zemí (kromě Kypru, Malty a Turecka) v roce 1998. Přístupová partnerství koordinují pomoc Evropského společenství zemím střední a východní Evropy a stanovují priority pro každou oblast při adaptaci legislativy Společenství (aquis) Na základě přístupového partnerství každá země vypracovala podrobný program pro převzetí aquis Společenství, podle něhož následně organizovala realizaci uvedených priorit. Program obsahoval závazné lhůty a určení potřebných lidských a finančních zdrojů. Komise i příslušné země tyto programy i celá přístupová partnerství čas od času upravují [5].

Řídící výbor ISPA - poradní a koordinační útvar, byl tvořen zástupci Ministerstva pro místní rozvoj, regionů soudržnosti, platebního orgánu a orgánu finanční kontroly z Ministerstva financí [4].

Sektorový schvalující úředník (SAO) - úředník státní správy, který zpravidla stojí v čele Implementační agentury ISPA, odpovídá za její činnost a za řádné hospodaření s finančními prostředky projektů k realizaci. Podle ustanovení čl. 6 Memoranda o porozumění může přenést některé své odpovědnosti za zadávání zakázek či jiné záležitosti na konečného příjemce[3].

SAPARD – speciální vstupní program EU pro rozvoj zemědělství a venkova. Program je navržen na období 2000 až 2006 pro všechny kandidátské státy do okamžiku jejich vstupu do EU [1].

Udržitelný rozvoj - rozvoj žádoucích tendencí využívání přírodních a lidských potenciálů v zájmu bezkonfliktního rozvoje jednotlivých států, regionů a obcí na všech úrovních [6].

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PROGRAMU ISPA

1.1 Důvody předvstupní pomoci kandidátským státům EU

Na zasedání Evropské rady v prosinci 1994 v Essenu byla formulována předvstupní strategie pro země střední a východní Evropy. Tato strategie měla napomáhat uplatňování politiky zaměřené k podpoře integrace rozvíjením infrastruktury, spolupráce ve sféře životního prostředí i v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky a zejména přispět k udržitelnému rozvoji těchto zemí [7]. Předvstupní strategie byla podpořena finanční pomocí z programů PHARE, SAPARD a ISPA.

Důvodem předvstupní pomoci kandidátským zemím byla snaha o urychlení odstraňování hlavních problémů v oblasti strukturální politiky, připravit kandidátské země na respektování *acquis communautaire* a připravit je na přijímání řádově vyšších objemů strukturální podpory po vstupu do EU.

1.2 Právní základ programu ISPA

ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession), nástroj předvstupních strukturálních politik, byl zřízen dne 21. června roku 1999 na základě nařízení Rady (ES) č. 1267/1999 (dále „nařízení“).

Toto nařízení bylo vydáno na základě závěrů Evropské rady v Lucemburku konané ve dnech 12. a 13. prosince 1997, které stanovují rozšířenou předvstupní strategii pro kandidátské země střední a východní Evropy a specifickou předvstupní strategii pro Kypr a na základě nařízení Rady (ES) č. 622/98 ze dne 16. března 1998 o pomoci kandidátským státům v rámci předvstupní strategie a o zřízení Přístupového partnerství. ISPA se realizuje v oblastech životního prostředí a dopravy v souladu s Partnerstvími pro vstup a s Národními programy pro přijetí *acquis*. [8]

1.3 Cíl programu a konkrétní možnosti jeho využití

Finanční nástroj ISPA je určen pro kandidátské státy v období od roku 2000 do doby jejich vstupu do EU. ISPA má rozpočet na období 2000 – 2006 a je řízen Evropskou komisí. Je zaměřen na zlepšení úrovně infrastruktury v sektorech dopravy a životního prostředí s

cílem vytvoření rovnováhy mezi financováním opatření v oblasti dopravní infrastruktury a v oblasti životního prostředí.

Zařazení finančního nástroje ISPA do předstupních programů podpory poskytovaných Evropskou unií kandidátským státům je základním předpokladem pro následné využití možností Fondu soudržnosti po vstupu kandidátských států do EU.

V článku 1 nařízení je přímo definován cíl: „ISPA zajistí pomoc a přispěje k přípravě přistoupení následujících kandidátských zemí k Evropské unii: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti ve vztahu k politikám v oblasti životního prostředí a dopravy v souladu s ustanoveními tohoto nařízení. Pomoc Společenství poskytovaná z ISPA přispěje k cílům stanoveným v Přístupovém partnerství pro každý stát a odpovídajícím vnitrostátním programům pro zlepšení životního prostředí a infrastrukturní sítě dopravy“[8].

Podle článku 2 nařízení pak pomoc Společenství financovaná z ISPA zahrnuje projekty, etapy projektů, které jsou technicky a finančně nezávislé, skupiny projektů nebo systémy projektů v oblasti životního prostředí a dopravy. Etapa projektu může také zahrnovat předběžné studie, studie proveditelnosti nebo technické studie nezbytné pro uskutečňování projektu.

Článek 2 nařízení také konkretizuje poskytování pomoci pro projekty, které v oblasti životního prostředí umožňují zemím dosáhnout shody s požadavky práva Společenství v oblasti životního prostředí a s cíli Přístupového partnerství.

Pomoc programu ISPA se soustřeďuje na investičně náročné projekty, které podporují zavádění legislativy EU v oblasti životního prostředí, týkajících se:

- Zásobování pitnou vodou
- Čištění odpadních vod
- Zpracování pevných odpadů
- Znečištění ovzduší

V oblasti infrastruktury dopravy pak je poskytována pomoc na projekty, které podporují trvale udržitelnou mobilitu. Zejména jsou podporována ta opatření, která vytvářejí projekty společného zájmu založené na kritériích rozhodnutí č. 1692/92/ES Evropského parlamentu

a Rady ze dne 23. července 1996 o pokynech Společenství pro rozvoj transevropských dopravních sítí i ta, která umožňují státům dosáhnout shody s cíli Přístupového partnerství. Toto zahrnuje vzájemné propojení a interoperabilitu vnitrostátních sítí i s transevropskými sítěmi společně s přístupem k těmto sítím.[8]

Priority pro využití prostředků v rámci dopravy:

- železniční infrastruktura
- silniční infrastruktura
- přístavy
- letiště

1.4 Pravidla přechodu z programu ISPA na Fond soudržnosti

Projekty, které k 1. 5. 2004 nebyly realizovány a byly původně plánované pro spolufinancování z programu ISPA, přešly pod projekty Fondu soudržnosti, který je určen k přímému spolufinancování velkých infrastrukturních projektů v sektorech dopravy a životního prostředí. Je určen členským státům Evropské unie, jejichž HDP je nižší než 90 % průměru EU. Tyto projekty budou posuzovány, jako kdyby byly schváleny Komisí podle Nařízení Rady (ES) č. 1164/1994 o Fondu soudržnosti, ve znění Nařízení Rady (ES) č. 1264/1999 a podle Nařízení Rady č. 1265/1999, které se týká přechodu projektů ISPA na Fond soudržnosti, přechodu pravidel a postupů pro zadávání veřejných zakázek, výše podpory, ustanovení týkajících se uznatelnosti výdajů a změn ve fázi realizace.[9]

Bude záležet na tom, v jaké etapě realizace se projekt nachází. Pokud k datu vstupu byla uveřejněna výzva k účasti na výběrovém řízení v Úředním věstníku ES, bude se výběrové řízení řídit pravidly ve výzvě k účasti na výběrovém řízení. Jestliže však ještě nebyla výzva na výběrové řízení uveřejněna, pak se postupy pro zadávání veřejných vyhlášek budou řídit pravidly Fondu soudržnosti.

Nejbližší splatné závazky budou provedeny podle programu ISPA a další pak podle nařízení o Fondu soudržnosti. Uznatelnost výdajů se bude posuzovat podle Nařízení (ES) č. 1267/1999 o nástroji ISPA. Komise může ve výjimečných případech schválit výjimky z těchto pravidel.

2 REALIZACE PROGRAMU ISPA V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 Finanční zdroje

V období 2000 až 2006 bude mezi infrastrukturní projekty v oblasti životního prostředí a dopravy rozdělen rozpočet v celkové výši 1 040 mil. EUR ročně (v cenách roku 1999) [2]. Financování ze zdrojů EU pro nástroj ISPA bylo schváleno pro jednotlivé kandidátské země v určitém rozmezí, aby byly státy motivovány k podávání co nejkvalitnějších projektů. Komise uskutečňuje rozdělení zdrojů ISPA mezi přijímající země na základě následujících tří kritérií:

1. počet obyvatel
2. HDP na obyvatele (v údajích o paritě kupní síly)
3. rozloha státu

Tab. 1: Rozpětí prostředků ISPA přidělovaných jednotlivým zemím

Příjemce podpory	Rozpětí prostředků ISPA
Bulharsko	8,0 % - 12,0 %
Česká republika	5,5 % - 8,0 %
Estonsko	2,0 % - 3,5 %
Litva	4,0 % - 6,0 %
Lotyšsko	3,5 % - 5,5 %
Maďarsko	7,0 % - 10,0 %
Polsko	30,0 % - 37,0 %
Rumunsko	20,0 % - 26,0 %
Slovensko	3,5 % - 5,5 %
Slovinsko	1,0 % - 2,0 %

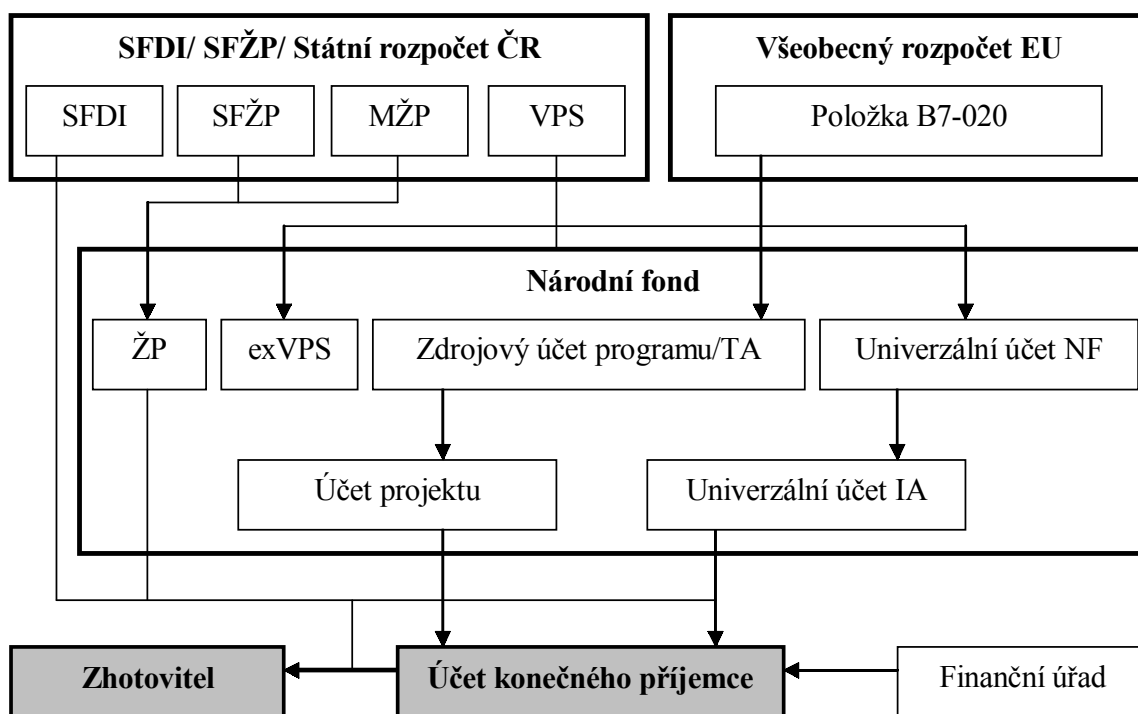
Zdroj: Úřední věstník L72 ze dne 21. března 2000, str. 21 [2]

Česká republika měla ročně k dispozici 57,2-83,2 MEUR reálně byla cílová částka 70,2 MEUR (v cenách roku 1999, asi 2,25 mld. Kč). Využití finanční pomoci EU musí být maximálně transparentní a je důsledně kontrolováno.[10]

2.2 Forma pomoci

Pomoc Společenství podle programu ISPA může mít formu nenávratné přímé pomoci, vratné pomoci nebo jakoukoliv jinou formu pomoci.

Fond ISPA může hradit až 75 % nákladů, které splňují podmínky pro financování z prostředků EU a které souvisí s projekty na ochranu a tvorbu životního prostředí a budování dopravní infrastruktury. Komise může rozhodnout o zvýšení až na 85 % v případech, kdy dojde k závěru, že výše přesahující 75 % je nezbytná pro uskutečňování projektů, které jsou základem pro dosažení obecných cílů ISPA. Předběžné studie a opatření technické podpory mohou být ve výjimečných případech financovány až do 100 % celkových nákladů. [8]

Obr. 1: Schéma převodů prostředků z Evropské unie

Reálné platby od Evropské komise byly uhrazovány dle základních pravidel. Ta stanovovala, že 10% z grantu ISPA bylo převedeno do ČR při podpisu FM, dalších 10% při uzavření kontraktu s dodavatelem, zbytek (až do výše 80%) byl vyplácen podle předložených faktur. Národní fond na Ministerstvu financí ve spolupráci s implementačními agenturami a konečnými příjemci připravil Manuál finančních toků, který popisuje schéma finančních toků z rozpočtu EU a ze státního rozpočtu přes systém účtů a finančních zdrojů na účet konečného příjemce [11].

2.3 Rozsah pomoci

Celkové náklady na projekty v zásadě neměly být menší než 5 MEUR, tj. asi 160 mil. Kč. Rozsah pomoci Společenství může dosáhnout až 75 % veřejných (nebo rovnocenných) výdajů na projekt. Pro úspěšné přijetí žádosti bylo nutné, aby dokumentace k projektu byla úplná a aby byl projekt připraven po všech stránkách. Další důležitou podmínkou je nutnost spolufinancování ze strany žadatelské země.

Přijímající země jsou povinny přispívat k financování investic. Tento příspěvek ze strany příslušné země může být financován několika způsoby, zejména:

- z veřejných zdrojů příslušného státu;
- z úvěrů Evropské investiční banky nebo jiné mezinárodní finanční instituce (může se jednat o veřejnou půjčku se státní zárukou nebo o komerční půjčku veřejné společnosti);
- z komerčních zdrojů či fondů.[2]

Evropské společenství nepřispívá těm regionům, které nejsou schopny spolufinancovat aspoň 25 %, ve výjimečných případech 20 %, uznatelných nákladů investice. K těmto objemům je nutné také přičíst počáteční výdaje spojené s realizací projektu a určitou rezervu, se kterou je třeba počítat na překlenutí doby, než je realizována platba z rozpočtu programu ISPA. Můžeme se dostat až ke 40 % celkových nákladů investice, kterou region musí financovat ze svých prostředků. Vzhledem k tomu, že se jedná o projekty v hodnotě 160 mil. Kč a výše, pak region musí mít určitý majetek, který poskytuje garance, týkající se dofinancování investice. Důležitým nástrojem financování jsou výhodně úročené půjčky, které regiony mohou na budoucí investici získat a splácet z předpokládaných výnosů investice. Zde by se v praxi měla úspěšně promítnout zásada programu ISPA i Fondu soudržnosti, zejména u projektů v oblasti životního prostředí, „platí znečišťovatel“.

Na spolufinancování projektů ISPA v sektoru životního prostředí byla poskytována finanční podpora z Fondu životního prostředí České republiky. Příspěvek byl poskytován na vypracování dokumentace projektu ISPA, který byl vybrán pro druhou etapu žádosti (až 70% nákladů, maximálně 5 mil. Kč), na zpracování dokumentace na výběrové řízení a provedení výběrového řízení pro projekt, který byl schválen Řídícím výborem ISPA Evropské komise (až 50 % nákladů, maximálně 10 mil. Kč) a na investiční projekty, které

odpovídají prioritám programu ISPA (až 16 % oprávněných nákladů, maximálně 80 mil. Kč). Ročně fond mohl poskytnout na spolufinancování ISPA 300 mil. Kč.[12]

Investice v sektoru dopravy byly spolufinancovány buď ze státního rozpočtu prostřednictvím Ministerstva dopravy a spojů nebo ze Státního fondu dopravní infrastruktury. Na finančně náročné projekty byly na základě zákona schváleny parlamentem půjčky z Evropské investiční banky (např. na Projekt českých dálnic B ,zejm. úseky na D 11 a D 8, na I. železniční koridor [15]).

Při předkládání projektů do Řídícího výboru ISPA musela být přesně známá struktura financování projektu . U jednotlivých subjektů podílejících se na spolufinancování muselo být k předkládanému projektu uvedeno prohlášení, že daný subjekt počítá se zajištěním finančních prostředků v rámci svého rozpočtu [11].

2.4 Administrativní systém v ČR

Koordinátorem nástroje ISPA v ČR bylo Ministerstvo pro místní rozvoj. Náměstek pro cestovní ruch a evropskou integraci Ministerstva pro místní rozvoj byl Národním koordinátorem ISPA a také předsedou Koordinačního výboru ISPA, kde byla zastoupena příslušná ministerstva. Aktivita výboru byly zaměřené na přípravu strategie a programových dokumentů vztahujících se k nástroji ISPA v ČR, na koordinaci a vyhodnocování postupu přípravných prací, přijímání doporučení k odstranění případných nedostatků.

Žádosti o finanční příspěvek na projekty přijímala příslušná odborná ministerstva, Ministerstvo životního prostředí, které pověřilo tímto úkolem Státní fond životního prostředí, a Ministerstvo dopravy a spojů . Na tomto ministerstvu zabezpečovala do konce roku 2001 úkoly spojené s programem ISPA Jednotka ISPA, od 1.1.2002 začalo plnit funkci Implementační agentury nově vytvořené oddělení pro evropské fondy. V oblasti životního prostředí spolupracuje Státní fond životního prostředí s odborem integrovaného financování na Ministerstvu životního prostředí. Tyto útvary obou ministerstev byly výkonným pracovištěm Sektorového schvalujícího úředníka, který je oficiálním zodpovědným pracovníkem v sektoru.

Na těchto dvou ministerstvech fungovaly Pracovní skupiny ISPA, které na základě podkladů od příslušných útvarů na ministerstvech identifikovaly prioritní projekty

v souladu se sektorovými strategiemi pro využívání ISPA schválených Evropskou komisí . Tyto strategie byly vypracovány v roce 1999-2000, obsahují kromě popisu situace a analýzy potřeb také indikativní seznamy projektů, a byly aktualizovány. Pracovní skupiny stanovovaly procedury, termíny, finanční limity a kritéria pro výběr projektů, navrhovaly vedení ministerstva prioritní projekty pro předložení Evropské komisi, dále mj. podporovaly zpracování návrhů na financování vybraných projektů, zajišťovaly zpracování předběžných studií prioritních projektů a informovaly o ISPA v rámci sektoru.

Žádost podávaly státní nebo místní orgány případně jimi vlastněné firmy.. Žádosti schválené Pracovními skupinami a Koordinačním výborem ISPA, v předstihu posouzené pracovišti Národního koordinátora ISPA a Národního koordinátora pomoci ES, byly zaslány prostřednictvím pracoviště Národního koordinátora ISPA Evropské komisi.. Uvnitř Evropské komise proběhlo posouzení projektů a při kladném výsledku byla žádost předložena Řídícímu výboru ISPA složenému ze zástupců všech členských států Unie, který vybral projekty vhodné pro podporu.[4]

Od 1. 3. 2003 byl na Ministerstvu pro místní rozvoj zřízen odbor Řídícího orgánu Fondu soudržnosti, jehož cílem bylo zajistit úspěšné dokončení využívání nástroje ISPA a zajistit do 31. 12. 2003 plnou funkčnost Řídícího orgánu Fondu soudržnosti (II/Id – usn. vl. č. 102/2002), což odpovídá Národnímu rozvojovému plánu, základnímu dokumentu pro získání finančních prostředků ze Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Ministerstvo pro místní rozvoj tak bude, jako Řídící orgán Fondu soudržnosti, koordinovat zprostředkující orgány Fondu soudržnosti, tj. Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo dopravy, a realizační orgány, kterými jsou Státní fond životního prostředí ČR , Ředitelství silnic a dálnic a Státní dopravní železniční cesty , které jsou odpovědné za celkovou realizaci projektů v daném sektoru tak, aby bylo dosaženo co nejefektivnějšího využívání prostředků vyčleněných Evropskou komisí pro Českou republiku pro období 2004 – 2006 [13].

Zavedený administrativní systém pro realizaci programu ISPA v rámci České republiky byl funkční. Problémy, které vznikaly byly spojené s technickou přípravou vhodných projektů a se zajištěním prostředků ke spolufinancování projektů.

3 VYUŽITÍ MOŽNOSTI ČERPÁNÍ Z PROGRAMU ISPA ČESKÝMI SUBJEKTY

3.1 Schválené projekty v letech 2000 – 2003

V letech 2000 – 2003 Řídící výbor ISPA přijal 30 projektů z oblasti životního prostředí a dopravy. Projekty ze sektoru životního prostředí byly zahájeny později a proto jejich čerpání bylo na počátku nižší než u sektoru dopravy. Poměr vynakládaných prostředků mezi sektorem dopravy a životního prostředí činí 51/49 [10].

Tab. 2: *Schválené projekty ISPA v letech 2000 - 2003 (v mil. EUR, grant ISPA – celková alokace)*

Oblast	2000		2001		2002		2003	
	Počet projektů	Grant ISPA	Počet projektů	Grant ISPA	Počet projektů	Grant ISPA	Počet projektů	Grant ISPA
Doprava	3	65,6	2	36,9	1+ 0,5*	87,8	2	69,2
Životní prostředí	2	34,5	3	32,6	4 + 0,5*	89,9	6	88,1
Technická pomoc	3	0,9	3	1,0	0	0	0	0
Celkem	8	101,0	8	70,5	6	177,7	8	157,3

Zdroj: MMR ČR,, dopočítáno

**v roce 2002 byl schválen projekt na řešení povodňových škod, který byl rovnoměrně rozdělen mezi sektory dopravy a životního prostředí; Finanční memorandum zahrnuje obě oblasti*

Po katastrofických záplavách v srpnu 2002 operativně umožnila EK využít prostředky ISPA na tzv. povodňové projekty.

Celková výše příspěvku ISPA byla 30 mil. EURO, z toho 24 mil. EURO z rozpočtu ISPA pro rok 2002 a 6. mil. EURO z rozpočtu roku 2003[14].

3.1.1 Projekty v sektoru dopravy

Sektor dopravy je velmi významný z hlediska vnitřního trhu Unie a svobod volného pohybu zboží, služeb a osob. Rozvoj dopravy ve státech EU nesmí být uskutečňován na úkor kvality životního prostředí. V rámci realizace prioritních cílů programu ISPA v sektoru dopravy byly schvalovány projekty, které snižovaly negativní účinky dopravní infrastruktury a dopravního provozu na životní prostředí, zajišťovaly trvale udržitelný rozvoj regionu a měly vazbu na transevropské sítě.

Od roku 2000 bylo Řídícím výborem a Evropskou komisí pro nástroj ISPA schváleno 10 investičních projektů v sektoru dopravy (projekt Dálnice D8 je rozdělen na tři etapy).

Konečným příjemcem podpory z programu ISPA byla v oblasti železniční dopravy státní organizace České dráhy. Na základě zákona č. 77/2002 Sb. ze dne 5. 2. 2002 byla tato organizace rozdělena, s platností od 1. ledna 2003, na dva nástupnické subjekty, a to na akciovou společnost České dráhy a na státní organizaci Správa železniční dopravní cesty, která zajišťuje provozuschopnost, modernizaci a rozvoj železničních drah České republiky.[15]

V oblasti silniční dopravy je konečným příjemcem podpory Ředitelství silnic a dálnic ČR, které je státní příspěvkovou organizací zřízenou Ministerstvem dopravy.

Optimalizace traťového úseku Ústí nad Orlicí – Česká Třebová

Podpis finančního memoranda ES:	29. 12. 2000
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2004
Celkové investiční náklady:	30 485 160 EUR
ISPA grant:	14 300 080 EUR[16]

Traťový úsek Ústí nad Orlicí – Česká Třebová je součástí projektu Modernizace I. Transitzního železničního koridoru Rakouská hranice – Břeclav – Brno – Česká Třebová – Praha – Děčín – hranice. Bude tvořit nedílnou součást páteřních tratí Transevropské železniční sítě. Cílem tohoto projektu bylo zrychlit dopravu na tomto koridoru, dosáhnout rychlosti až na 160 km/h pro osobní dopravu a pro nákladní dopravu 120 km/h. Dojde tak k úspoře času mezi Děčínem a Břeclaví ve výši 2h a 24 min. Transitzní železniční koridor také zkvalitní dopravní propojení jednotlivých regionů, což může přispět ke zvýšení sociálně-hospodářské úrovně jednotlivých regionů [10].

Stavba byla ukončena koncem roku 2003, v roce 2004 bylo provedeno broušení kolejí a drobné dokončovací práce. Kolaudační řízení bylo zahájeno v únoru 2004 s prodloužením zkušebního provozu do prosince 2004 z důvodu nevyřízených majetkoprávních vztahů [17].

Konečný příjemce: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace

Modernizace traťového úseku Zábोří – Přelouč

Podpis finančního memoranda ES:	22. 12. 2000
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2004
Celkové investiční náklady:	65 560 339 EUR
ISPA grant:	30 907 420 EUR[16]

Traťový úsek Zábोří - Přelouč je součástí projektu Modernizace I. Tranzitního železničního koridoru Rakouská hranice – Břeclav – Brno – Česká Třebová – Praha Děčín – hranice. Bude tvořit nedílnou součást páteřních tratí Transevropské železniční sítě [10]. Stavba byla dokončena v říjnu 2004 [17].

Konečný příjemce: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace

Rychlostní silnice R48 úsek Frýdek – Místek – Dobrá

Podpis finančního memoranda ES:	22. 12. 2000
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2004
Celkové investiční náklady:	36 341 990 EUR
ISPA grant:	20 391 677 EUR[16]

Rychlostní silnice o délce 5,62 km. Součástí díla jsou 2 křižovatky, 13 přeložek silnic, 11 mostních objektů, most pro pěší a podchod pro pěší. Jde o stavbu, která má významně zlepšit dopravní spojení v trase VI. Transevropského dopravního koridoru sítě TEN. Evropská unie tak podporuje záměr vlády zabezpečit zkapacitnění celé trasy rychlostní silnice v čtyřpruhovém profilu až po hraniční přechod s Polskem v Českém Těšíně. [10] Výstavba byla započata 25. června 2002 s termínem dokončení v únoru 2005. Stavba byla uvedena do provozu 26. října 2004 [18].

Konečný příjemce: Ředitelství silnic a dálnic ČR

Rychlostní silnice R 48 Bělotín obchvat

Podpis finančního memoranda ES:	26. 10. 2001
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2006
Celkové investiční náklady:	29 993 064 EUR
ISPA grant:	17 117 121 EUR[16]

Rychlostní silnice o délce 2,1 km. Dvoupruhová vozovka se dvěma jízdními pásy, která má umožnit tranzitní dopravu po obchvatu obce Bělotína. Jde o stavbu, která má významně zlepšit dopravní spojení v trase VI. Transevropského dopravního koridoru sítě TEN. Evropská unie tak podporuje záměr vlády zabezpečit zkapacitnění celé trasy rychlostní silnice v čtyřpruhovém profilu až po hraniční přechod s Polskem v Českém Těšíně. Cílem projektu je zlepšení bezpečnosti dopravy a chodců převedením tranzitní dopravy mimo území obce Bělotín a tím umožnění plynulosti dopravy. Projekt přispěje také k eliminaci negativních dopadů na životní prostředí a obyvatele, které způsobují hluk a emise [10]. Stavba byla zahájena 12. května 2004. Její dokončení je plánováno na únor 2007 [18].

Konečný příjemce: Ředitelství silnic a dálnic ČR

Rychlostní silnice R48 Dobrá – Tošanovice – Žukov Etapa 1 Dobrá - Tošanovice

Podpis finančního memoranda ES:	17. 12. 2001
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2006
Celkové investiční náklady:	36 515 111 EUR
ISPA grant:	19 797 676 EUR[16]

Rychlostní silnice o délce 6,88 km. Součástí projektu je 12 mostních objektů i jedna mimoúrovňová křižovatka. Jde o stavbu, která má významně zlepšit dopravní spojení v trase VI. Transevropského dopravního koridoru sítě TEN. Evropská unie tak podporuje záměr vlády zabezpečit zkapacitnění celé trasy rychlostní silnice v čtyřpruhovém profilu až po hraniční přechod s Polskem v Českém Těšíně. Cílem projektu je zlepšení bezpečnosti dopravy a eliminace negativních dopadů na životní prostředí a na obyvatele obcí Dobrá a Tošanovice. Silnice bude umístěna mimo obydlená území a bude využívat

společný dopravní koridor. Projekt umožní lepší napojení ve směru na Slovensko[10]. Stavba byla zahájena 20. května 2004 a její realizace je plánována do února 2007[18].

Konečný příjemce: Ředitelství silnic a dálnic ČR

Optimalizace trat'ového úseku Zábřeh na Moravě – Krasíkov

Podpis finančního memoranda ES:	17. 10. 2002
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	143 059 015 EUR
ISPA grant:	72 779 814 EUR[16]

Traťový úsek Zábřeh na Moravě – Krasíkov je součástí projektu Modernizace odbočné větve (Přerov – Česká Třebová) II. Tranzitního železničního koridoru Rakouská hranice – Břeclav -Otrokovice – Přerov – Ostrava – Petroviče u Karviné – Polská hranice. Cílem tohoto projektu je zrychlit dopravu na odbočné větvi koridoru, v konečném důsledku tohoto zrychlení by mělo dojít k úspoře času mezi Přerovem a Českou Třebovou o 17 min. ze současného cestovního času 1 h 23 min. pro osobní vlaky [10].

Konečný příjemce: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace

Dálnice D8: Praha – Ústí nad Labem – hranice ČR/SRN

úsek 0807/I, část B: Most přes tratě ČD v Trmicích

úsek 0807/II, část E: Most Knínice

úsek 0807/II, část F: Tunel Libouchec

Podpis finančního memoranda ES:	21. 10. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	133 091 950 EUR
ISPA grant:	61 776 500 EUR[19]

Úsek 0807 je posledním úsekem dálnice D8 směřující k novému hraničnímu přechodu, kde se napojí na hraniční úsek dálnice A17 budované na německé straně. Výstavba hraničních úseků obou dálnic je předmětem mezistátní smlouvy mezi ČR a SRN. Přínosem investice je zkvalitnění mezinárodní dopravy mezi Německem a Českou republikou a tranzitní

dopravy z Německa do států na jihu a jihovýchodě Evropy. Výstavbou úseku se ulehčí stávající jednoproudové silnici mezi Lovosicemi a hraničním přechodem Cínovec a místním obcím, přes které bude procházet. Kromě toho se odlehčí obcím a městským oblastem na březích Labe, zejména Lovosicím, Ústí nad Labem a Děčínem, přes které v současné době procházejí velké objemy lehčího provozu od hranice v Hřensku po místní silnici. Kromě zvýšení kapacity pro silniční dopravu mezi Českou republikou a Saskem dokončení celé dálniční trasy mezi Prahou a Drážďany výrazně zkrátí cestovní časy mezi těmito dvěma městy. Dokončení dálnice by mělo stimulovat průmyslový rozvoj a turistický ruch v této části České republiky, která je oblastí s vysokou nezaměstnaností. [19]

Konečný příjemce: Ředitelství silnic a dálnic ČR

Evropský vlakový zabezpečovací systém (ETCS), pilotní projekt Poříčany – Kolín

Podpis finančního memoranda ES:	15. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	9 800 000 EUR
ISPA grant:	7 350 000 EUR[21]

Systém jednotného evropského vlakového zabezpečovacího zařízení je složitý elektronický systém, konstruovaný na bázi počítačové techniky a dosud nebyl na železniční síti ČR použit. Zajišťuje, že vlak jedoucí po trati nepřekročí podmínky určené pro jeho jízdu. Jde o podmínky dané stavebním stavem trati i o podmínky dané vlastnostmi samotného vlaku. Tento projekt přispívá ke snížení rizika vyplývajícího ze selhání lidského faktoru. [10]

Konečný příjemce: Správa železniční dopravní cesty, státní organizace

Kromě těchto investičních projektů byly z rozpočtu ISPA v roce 2000 a 2001 schváleny projekty technické pomoci pro přípravu projektu (0,625 mil. EUR) a při řízení a implementaci ISPA (0,2 mil. EUR).

V říjnu 2002 byla schválena žádost o spolufinancování povodňových škod vzniklých na dopravní síti v srpnu 2002. Pro 20 projektů, předem vybraných ve spolupráci s experty Evropské komise, byl schválen příspěvek v celkové výši 15 mil. EUR.[10]

3.1.2 Projekty v sektoru životního prostředí

Prvořadým cílem programu ISPA v oblasti životního prostředí byla pomoc při odstraňování nejvýznamnějších problémů, kde bylo vyjednáno při vstupu do EU přechodné období do roku 2010, zejména v oblasti čištění odpadních vod, dále pak pomoc při nakládání s odpady a pomoc vedoucí k ochraně ovzduší. Projekty musely dosahovat cíle, které byly v souladu se zaváděním legislativy Evropského společenství do oblasti životního prostředí.

Rozšíření kanalizačního systému města Ostravy

Podpis finančního memoranda ES:	21. 12. 2000
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2005
Celkové investiční náklady:	40 720 168 EUR
ISPA grant:	16 644 682 EUR[16]

Cílem investice je dokončení systému městské kanalizace Ostrava. Celková délka nových kanalizačních sběračů realizovaných v rámci této stavby je 18 km, součástí stavby jsou dvě čerpací stanice odpadní vody. Tato stavba by měla odstranit průnik znečištěné odpadní vody do povrchových toků, odkud se odpadní voda následně dostává do řeky Odry. Dále by měla být zmodernizována kanalizační síť, která je nezbytná pro další rozvoj města.[10]

Konečný příjemce: Město Ostrava [22]

Stoková síť města Brna

Podpis finančního memoranda ES:	29. 12. 2000
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2005
Celkové investiční náklady:	39 273 300 EUR
ISPA grant:	17 841 373 EUR[16]

Projekt obsahuje 3 soubory staveb doplnění a rekonstrukce základní kanalizační sítě města Brna. První soubor 5-ti staveb obsahuje podpovrchovou výstavbu k doplnění systému kolektorů v historickém středu města. Druhý soubor staveb je tvořen dostavbou páteřní kmenové stoky „D“ při ul. Tkalcovské. Třetí soubor staveb představuje kompletní dostavbu a rekonstrukci kanalizačního systému v brněnské čtvrti – Stará Líšeň. Přínosem

tohoto projektu by měla být v konečném důsledku ochrana řeky Svitavy a odvedení vyprodukovaných městských ochranných vod od všech producentů na centrální ČOV. [10]

Konečný příjemce: Město Brno [22]

Dostavba systému zásobování pitnou vodou, odkanalizování a čištění odpadních vod v Podkrušnohorské oblasti

Podpis finančního memoranda ES:	23. 10. 2001
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2006
Celkové investiční náklady:	21 569 700 EUR
ISPA grant:	12 870 325 EUR[16]

Projekt se skládá ze tří základních skupin, které jsou samostatně předmětem výběrového řízení. Každá skupina se dělí na jednotlivé subprojekty.

- 1) Skupina opatření „Pitná voda“
- 2) Skupina opatření „Rekonstrukce ČOV“
- 3) Skupina opatření „Dostavba kanalizační sítě v Ústí nad Labem“[10]

Konečný příjemce: Severočeská vodárenská společnost a.s.[22]

Dobudování a rekonstrukce kanalizační sítě Olomouc

Podpis finančního memoranda ES:	18. 12. 2001
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2006
Celkové investiční náklady:	14 672 000 EUR
ISPA grant:	10 123 400 EUR[16]

Projekt je složen ze čtyř částí:

- a) Kanalizační systém Slavonín – Nemilany
- b) Rekonstrukce a prodloužení sběrače „G“
- c) Rekonstrukce „F“
- d) Kanalizační sběrač „B XVIII“

Jde částečně o nový kanalizační systém a částečně o rekonstrukci stávajících, dnes již zastaralých a nevyhovujících sběračů, Veškeré práce budou probíhat na území města Olomouce. Přínosem projektu bude zrušení volných kanalizačních výustí, snížení celkového znečištění řeky Moravy, zabránění znečištění místních přírodních zdrojů vody a vyřešení provozních problémů kanalizační sítě.

Konečný příjemce: Město Olomouc [22]

Intenzifikace a rekonstrukce ČOV a kanalizační sítě Jihlava

Podpis finančního memoranda ES:	17. 12. 2001
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2006
Celkové investiční náklady:	15 390 000 EUR
ISPA grant:	9 620 000 EUR[16]

Projekt sestává z rekonstrukce stávající ČOV ve městě Jihlava, z rozšíření kanalizace v Jihlavě a připojení kanalizace Antonínův Důl a Pávov do ČOV Jihlava. Je očekáváno snížení vypouštění dusíku a fosforu o cca 50 %. Plánovaná rekonstrukce jihlavské kanalizační sítě přispěje k řešení současných problémů a nepříznivého působení stávající kanalizační sítě na životní prostředí.[10]

Konečný příjemce: Svaz vodovodů a kanalizací Jihlavsko[22]

Ochrana vod povodí řeky Dyje

Podpis finančního memoranda ES:	10. 12. 2002
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	49 105 700 EUR
ISPA grant:	33 387 320 EUR[16]

Projekt řeší výstavbu a rekonstrukci kanalizací a čistíren odpadních vod v deseti aglomeracích Jihomoravského kraje (3 akce) a kraje Vysočina (7 akcí), které v současnosti nesplňují požadavky směrnic Evropské unie. Tyto aglomerace jsou vybrány v celém povodí Dyje. Jde o Třebíč, Blansko, Nové Město na Moravě, Moravské Budějovice, Bystřice nad Pernštejnem, Brno-Šlapanicko, Boskovice, Náměšť nad Oslavou, Jaroměřice

nad Rokytnou a Jemnice. Přínosem tohoto projektu bude snížení vypouštěného znečištění a zvýšení procenta populace v daných aglomeracích napojeného na kanalizační síť .[10]

Konečný příjemce: Svaz vodovodů a kanalizací měst a obcí, s.r.o.[22]

Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka

Podpis finančního memoranda ES:	16. 9. 2002
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	15 975 800 EUR
ISPA grant:	9 145 200 EUR[16]

Jádrem projektu je zlepšení procesu čištění odpadních vod v ČOV Jeseník – Česká Ves a rekonstrukce a dostavba kanalizační a vodovodní sítě. Důsledkem bude snížení množství látek transportovaných řekou Bělou do sousedního Polska, do Nílského jezera, zvýšení počtu obyvatel jesenického regionu, kteří budou zásobováni pitnou vodou přijatelné kvality a zvýšení procenta připojených obyvatel na vodovod (ze 61 % na 92 %).[10]

Konečný příjemce: Vak – Vodovody a kanalizace Jesenicka a. s.[22]

Čistá řeka Bečva

Podpis finančního memoranda ES:	13. 12. 2002
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	51 556 178 EUR
ISPA grant:	32 353 264 EUR[16]

Projekt Čistá Bečva je projektem komplexním, řešícím čištění a odkanalizování uceleného povodí řeky Bečvy až po soutok Rožnovské a Vsetínské Bečvy. Realizace komplexního projektu se předpokládá v letech 2002 – 2020 a celkové investiční nároky byly odhadnuty na 3,6 mld. Kč. Finančně a technicky nejnáročnější stavby byly zařazeny do žádosti ISPA. Navrhované řešení zařazené do žádosti o dotaci ISPA je skupina vzájemně souvisejících 40 projektů, řešících problematiku čištění odpadních vod v 15 obcích se 105 tisíci obyvateli.[10]

Konečný příjemce: Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko[22]

Rekonstrukce stokové sítě Žďár nad Sázavou

Podpis finančního memoranda ES:	18. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	8 135 734 EUR
ISPA grant:	5 590 480 EUR[23]

Projekt sleduje zlepšení funkčního stavu městské kanalizační sítě a zajištění odvodnění odpadních vod napojením na ČOV. Projekt zajistí snížení znečištění povrchových a podzemních vod, které bylo způsobeno úniky z kanalizace.[10]

Konečný příjemce: Svaz vodovodů a kanalizací Žďársko[23]

Rekonstrukce kanalizace města Znojma

Podpis finančního memoranda ES:	16. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	23 353 600 EUR
ISPA grant:	16 273 460 EUR[24]

Předmětem projektu je rekonstrukce stávající stokové sítě ve městě Znojme. Realizací projektu se zamezí infiltraci odpadních vod do vod podzemních, v trase stok nebude vlivem netěsnosti docházet k vnikání balastních vod do řeky Dyje.[10]

Konečný příjemce: Zájmové sdružení obcí Vodovody a kanalizace Znojmsko[24]

Zajištění standardů EU ve vodárenské soustavě Jižní Čechy

Podpis finančního memoranda ES:	18. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	8 098 278 EUR
ISPA grant:	4 545 278 EUR[25]

Projekt se dělí na dvě části:

Rekonstrukce Úpravny vod Plav

Zabezpečení kvality vody při dopravě dálkovými řady

Úpravna vod Plav je rozhodujícím zdrojem pitné vody pro vodárenskou soustavu Jižní Čechy. Cílem projektu je zajistit řádné odvodnění kalu z usazovacích nádrží i z filtrů a jeho následnou likvidaci kompostováním.

Voda vyráběná prostřednictvím úpravny vod je z povrchového zdroje a je mírně kyselá. Chemické složení vody poškozuje povrch potrubí a dochází k druhotnému zaželeznění vody. Cílem projektu je zlepšit kvalitu dodávané pitné vody v řadu délky 40 km [10].

Konečný příjemce: Jihočeský vodárenský svaz České Budějovice[25]

Řízení odpadů Brno

Podpis finančního memoranda ES:	18. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	70 408 000 EUR
ISPA grant:	47 345 000 EUR[26]

Finančně nejnáročnější projekt v sektoru životního prostředí je zaměřen na oblast odpadového hospodářství. Týká se úpravy stávající spalovny komunálních odpadů. Cílem projektu je vybudování moderního centra využívání odpadů v Jihomoravském kraji, zajištění energetického využití 220 000 tun komunálního odpadu z regionu Jihomoravského kraje, kraje Vysočina a Olomouckého kraje, zlepšení kvalitativních parametrů výstupního materiálu z procesu spalování tak, aby byl využitelný k rekultivačním a stavebním účelům. Projekt přispívá v dané oblasti k naplnění cílů směrnice 99/31/ES o skládkách odpadu. Tato směrnice omezuje ukládání biologicky odbouratelného odpadu do skládek a uvádí, že používání skládek by mělo být kompenzováno zvýšenou recyklací a získáváním energie z odpadů. Česká republika se zavázala, že dosáhne přechodný cíl redukovat biologicky odbouratelný odpad ve skládkách o 25 % do roku 2010. Spalovnu vlastní a provozuje společnost SAKO, která se zabývá činností ve správě odpadů, výrobou tepla a jeho distribucí v městě Brně. Město Brno je 100 % vlastníkem společnosti. [26]

Konečný příjemce: SAKO Brno, a.s. [26]

Komplexní monitoring a hodnocení stavu hydrosféry

Podpis finančního memoranda ES:	15. 12. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	31. 12. 2007
Celkové investiční náklady:	18 248 467 EUR
ISPA grant:	12 642 450 EUR[27]

Hlavním cílem projektu je dosažení požadavků příslušných směrnic Evropské unie v oblasti ochrany hydrosféry prostřednictvím vybudování monitorovacího systému spodních i povrchových vod včetně přenosu dat, tvorby databáze a následně zpracování údajů a jejich poskytnutí široké veřejnosti, orgánům státní správy a institucím Evropské unie. [27]

Konečný příjemce: Český hydrometeorologický ústav[27]

Projekt technické asistence - Podpora orgánům státní správy v přípravě a řízení projektů z Fondu soudržnosti v oblasti životního prostředí“

Podpis finančního memoranda ES:	listopad. 2003
Termín platnosti finančního memoranda:	2007
Celkové investiční náklady:	2 250 000 EUR
ISPA grant:	1 687 500 EUR[22]

Cílem projektu Technické asistence je zajistit, již ve fázi přípravy, dostačující počet žádostí vysoké kvality, které budou Konečnými příjemci předloženy Státnímu fondu životního prostředí Ministerstvu životního prostředí a následně Evropské komisi. Projekt se zabývá přípravou a ověření dokumentace projektů financovaných z Fondu soudržnosti, poskytnutím profesionální a odborné podpory Ministerstvu životního prostředí a Státnímu fondu životního prostředí a vyškolením zaměstnanců Ministerstva životního prostředí.

V souvislosti s výskytem nedostatků v žádostech o podporu z programu ISPA, předkládaných Evropské komisi v minulých letech, bude poskytnuta odborná pomoc expertů EU při přípravě těchto žádostí. Tato odborná asistence je zaměřena na kontrolu žádostí již předložených v rámci ISPA, na dokončení materiálů, které jsou v současnosti ve fázi přípravy a konečně na přípravu nových žádostí o podporu z Fondu soudržnosti, s cílem odstranit výše zmíněné nedostatky [22].

Povodně v roce 2002

Mimo prostředků na investiční projekty bylo z nástroje ISPA poskytnuto 15 mil. EUR na řešení povodňových škod. Cílem opatření v oblasti životního prostředí byla obnova povodněmi poškozené infrastruktury. Jednalo se o rekonstrukce čistíren odpadních vod, kanalizačních a vodovodních sítí a o obnovu monitorovacích stanic. Celkem bylo zrealizováno 13 „povodňových“ projektů v nejvíce postižených oblastech jižních, západních a středních Čech a v hlavním městě Praze. Evropská komise v rámci nástroje ISPA přispěla na každý z těchto projektů dotací ve výši 85 % z celkových nákladů. Téměř celý příspěvek EK, kterou měl sektor životního prostředí k dispozici, byl vyčerpán.[10]

3.2 Využití možnosti čerpání prostředků z programu ISPA v jednotlivých krajích

Tab. 3: Přehled výše schválené podpory ISPA podle jednotlivých krajů

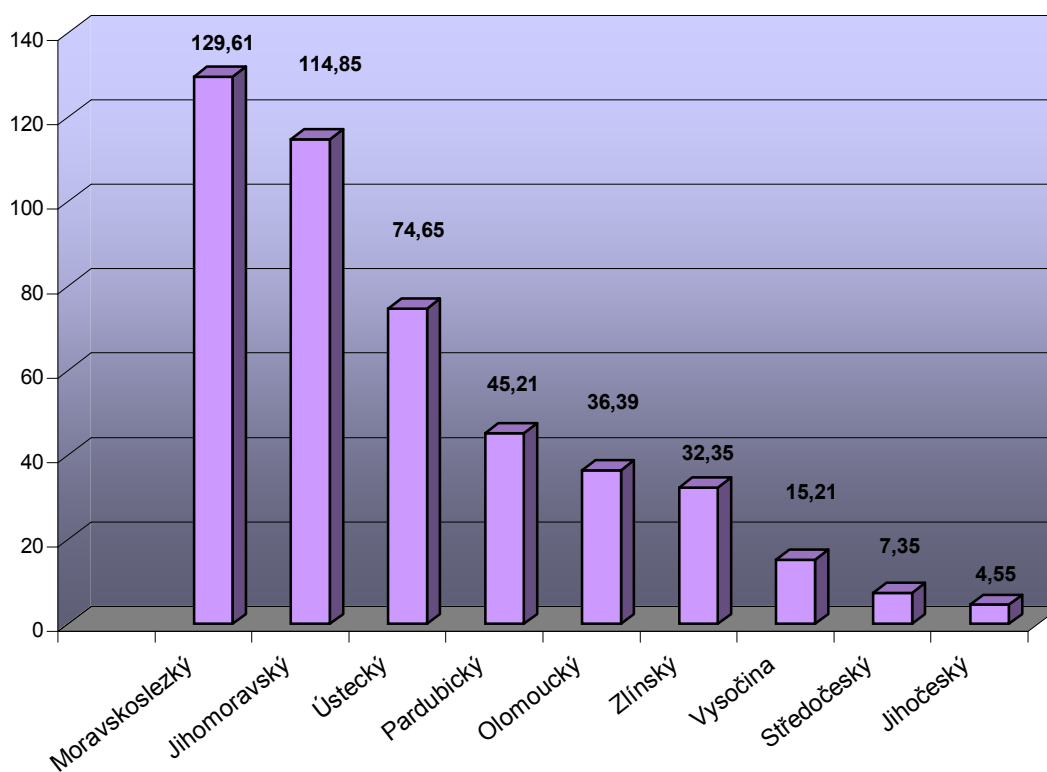
Region	Počet investičních projektů		Podpora EUR
	Sektor dopravy	Sektor životního prostředí	
Ústecký	61 776 500	12 870 325	74 646 825
Pardubický	45 207 500		45 207 500
Středočeský	7 350 000		7 350 000
Jihočeský		4 545 278	4 545 278
Vysočina		15 210 480	15 210 480
Moravskoslezský	112 969 167	16 644 682	129 613 849
Olomoucký	17 117 121	19 268 600	36 385 721
Jihomoravský		114 847 153	114 847 153
Zlínský		32 353 264	32 353 264
Celkem	244 420 288	215 739 782	460 160 070

Zdroj: Finanční memoranda projektů, MMR

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že na investiční projekty získaly největší objem finanční podpory z programu ISPA moravské regiony. Moravské regiony rovněž získaly i větší podíl finančních prostředků na projekty v oblasti životního prostředí.

Podle charakteristiky konečných příjemců lze také konstatovat, že v oblasti dopravy byly konečnými příjemci státní organizace, které mohou s podporou státu realizovat finančně náročné projekty. Je možné také odvodit z podílu podpory programu ISPA, že tato finanční podpora státu byla téměř rovnoměrně rozdělena mezi moravské a české regiony. Jiná je již situace v oblasti životního prostředí. Příspěvek z podpory programu ISPA získala velká města, jejichž rozpočet umožňuje získat prostředky na spolufinancování buď přímo z vlastního rozpočtu nebo formou investiční půjčky. Dále pak obchodní

společnosti v nichž mají města a obce většinový vlastnický podíl a svazky či zájmová sdružení obcí.

Obr. 2: Podpora z programu ISPA v jednotlivých krajích ČR podle výše získaného příspěvku

Tab. 4: Přehled výše schválené podpory z programu ISPA orgánům státní správy

Region	Název projektu	Příspěvek EU EUR	Sektor
Orgány státní správy	Povodně 2002	30 000 000	infrastruktura
	Monitoring a hodnocení hydrosféry v souladu s env. Směrnicemi ES	12 642 450	životní prostředí
	Podpora orgánům státní správy v přípravě a řízení projektů z FS	1 687 500	životní prostředí
	Vyhodnocení připravenosti NF a implem.agentur ISPA na systém EDIS	680 902	státní správa
	Podpora organizování monitorovacích výborů	100 000	
	Technická pomoc při přípravě projektů	625 000	doprava
	Technická pomoc MDS při řízení projektů a implementaci ISPA	200 000	doprava
	Technická asistence	285 000	životní prostředí
	Celkem	46 220 402	

Zdroj: MŽP, MDS

Malá část rozpočtu ISPA mohla být použita na financování přípravných studií a technické pomoci při přípravě a realizaci projektů. Pro zajištění financování muselo být prokázáno, že tyto kroky a projekty financované z prostředků ISPA spolu souvisí. Technická pomoc hraje významnou úlohu při zajišťování vysoké kvality projektů a při pomoci realizačním agenturám při převzetí plné odpovědnosti při řízení projektů spolufinancovaných prostřednictvím ISPA. Tento krok měl tedy umožnit asociovaným zemím připravit a realizovat projekty bez kontroly ex ante, tedy způsobem, jakým jsou vedeny strukturální fondy v Evropské unii.[2]

3.3 Projekty navržené pro ISPA a přesunuté pod Fond soudržnosti

Po vstupu České republiky do EU dále probíhá realizace 27 projektů ISPA. Koncem října 2004 bylo odesláno do Bruselu 11 projektů, které byly původně připraveny pro program ISPA. [9]

Tab. 5: Projekty připravené pro ISPA odeslané do Bruselu

Název projektu	Předkladatel	Celkové náklady [MEUR]	Předpokládaná podpora z FS [MEUR]
Čištění odpadních vod – Karlovy Vary	Svazek obcí Západočeského regionu	8,8	6,4
Karviná – rozšíření kanalizace	město Karviná	22,1	17,7
Rekonstrukce ČOV v Příbrami	město Příbram	8,9	6,4
Výstavba kanalizace v aglomeraci Beroun	město Beroun	12,4	8,1
Rekonstrukce a výstavba vodohospodářské infrastruktury v Klatovech	město Klatovy	13,7	9,6
Rozšíření vodohospodářské infrastruktury v Plzni	město Plzeň	52,5	39,1
Rekonstrukce kanalizace v povodí Lužické Nisy	Severočeská vodárenská společnost	28,8	20,7
R 48 Tošanovice – Žukov	Ředitelství silnic a dálnic ČR	53,9	37,7
Červenka – Zábřeh na Moravě I a II. etapa	Správa železniční dopravní cesty	143,1	100,1
Modernizace železničního úseku Přerov – Olomouc	Správa železniční dopravní cesty	71,0	37,1

Zdroj: MŽP, MDS

4 VYUŽITÍ PROSTŘEDKŮ PROGRAMU ISPA VE ZLÍNSKÉM KRAJI

4.1 Zhodnocení situace v oblasti životního prostředí ve Zlínském kraji

Kvalita ovzduší ve Zlínském kraji se na základě dlouhodobého sledování emisní bilance a imisního zatížení území zlepšuje. Snižování emisí v kraji je důsledkem rekonstrukcí významné části stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, při nichž jsou v rámci technologií použity způsoby výroby a zpracování, které odpovídají svými parametry nejlepším dostupným technikám. Nepříznivá emisní bilance u NO_x je způsobena neustálým nárůstem provozu mobilních zdrojů znečišťování ovzduší a nedostatečnou kapacitou stávajících silnic v kraji kolem měst. Dalším výrazným problémem v oblasti znečišťování ovzduší jsou emise pachových látek z technologií a z chovů hospodářských zvířat a nově také z provozovaných kompostáren. Mezi nejvýznamnější stacionární zdroje základních znečišťujících látek v kraji patří velké teplárny ve Zlíně a v Otrokovicích, Valašském Meziříčí, Vsetíně a Uherském Hradišti, dále pak kotelny v průmyslových a potravinářských podnicích Cukrovar Kojetín; TON v Bystřici pod Hostýnem a v Holešově; v okrese Uherské Hradiště CTZ s.r.o., Uherské Hradiště; ZEVETA a.s., Bojkovice; HAMÉ a.s., Babice a LET a.s., Kunovice a v okrese Vsetín DEZA, Valašské Meziříčí; Energoaqua a.s. Rožnov pod Radhoštěm; Zbrojovka Vsetín a.s.; STV Glass a.s., Valašské Meziříčí; Slévárna Vsetín s.r.o.; CS Cabot spol. s r.o., Valašské Meziříčí. Z hlediska emisí z technologických procesů jsou významné výrobní závody základních chemických látek situované ve Valašském Meziříčí a Otrokovicích, dále pak výroby pneumatik v Otrokovicích a Zlíně a v neposlední řadě i výroba barev ve Starém Městě u Uherského Hradiště. [28]

V průběhu roku 2003 byla zpracována rozptylová studie celého Zlínského kraje. Z tohoto matematického modelu se vycházelo v rámci lokalizace měření imisního zatížení v kraji tak, aby byly vyloučeny či potvrzeny situace a lokality, ve kterých by mohlo docházet k překračování imisních limitů. Lze konstatovat, že k překračování imisních limitů by mohlo docházet v okolí Valašského Meziříčí a v okolí Kroměříže. Imisní situace ve Zlínském kraji je uspokojivá a k překračování imisních limitů dochází pouze při velmi nepříznivém stavu ovzduší. [28]

V roce 2003 bylo ve Zlínském kraji vyrobeno 36,412 mil. m³ pitné vody. Počet obyvatel zásobených pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu byl 508 660, což představuje 86 % obyvatel kraje. V roce 2003 ve Zlínském kraji bydlelo v domech napojených na kanalizaci 441 900 obyvatel, z toho 371 627 obyvatel bydlelo v domech napojených na kanalizaci ukončenou čistírnou odpadních vod (ČOV), což činí 62,7 % obyvatel kraje. Celkové množství odpadních vod vypouštěných do vod povrchových bylo 38 997 tis. m³, odpadních vod vypouštěných do kanalizací pro veřejnou potřebu bylo 29 551 tis. m³, z toho byly odpadní vody čištěné na ČOV v množství 28 122 tis. m³. [28]

Zemědělská půda pokrývá v kraji 49,4 % celkové výměry. Zatížení půdy větrnou erozí v rovinatých oblastech a v podhůří Bílých Karpat a Chřibů přetrvává, vodní eroze přetrvává na svažitých pozemcích pahorkatin. V roce 2003 nebyly v kraji zjištěny nové pozemky s nadlimitní kontaminací půdy rizikovými látkami. Území Zlínského kraje zahrnuje jak relativně nedotčenou, extenzivně využívanou lesnatou a členitou krajinu s minimálně narušeným krajinným rázem, tak intenzivně zemědělsky využívanou krajinu s velkým podílem orné půdy s intenzivním velkoplošným hospodařením a minimální biodiverzitou. Komplexní pozemkové úpravy, které představují největší šanci na zlepšení situace v oblastech s největším podílem orné půdy, však postupují pomalu, takže většina opatření ke zlepšení stavu se koncentruje do relativně zachovalejších oblastí, kde působí i aktivní nevládní organizace a kde je úzký a pevný vztah lidí ke krajině. Lesy se ve Zlínském kraji nacházejí na 157 030 ha pozemků určených k plnění funkcí lesů, přičemž vlastní lesní porosty pokrývají 154 134 ha. Lesnatost kraje dosahuje takřka 39 % a Zlínský kraj je třetí nejlesnatější celek v rámci ČR. V kraji převažují lesy hospodářské (89,4 %). Podíl jehličnatých dřevin dosahuje v porostech 59 % a dřeviny listnaté zaujímají 41 % porostní plochy. Toto složení lesních porostů přispívá ke snížení rizika škod velkého rozsahu, které by mohly vzniknout působením škodlivých činitelů. [28]

Od 1. 1. 2004 musí každý, kdo provozuje zařízení nebo nakládá s nebezpečnými odpady, mít udělený souhlas dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, v platném znění. Nejvýznamnějšími producenty odpadů ve Zlínském kraji jsou průmyslové podniky, obce, ČOV a v neposlední řadě stavební výroba. Na území kraje byly v roce 2003 provozovány 3 spalovny nebezpečného odpadu (Chropyně, Zlín-Malenovice, Valašské Meziříčí) a 11 skládek komunálního odpadu. [28]

Na území Zlínského kraje je provozována převážně doprava silniční a železniční. V poslední době byla zahájena rovněž pravidelná charterová doprava letecká z letiště Kunovice. Vodní doprava je provozována na Baťově kanále (vodní cesta Morava), a to pouze rekreační. V silniční dopravě jsou nejzatíženějšími dopravními tahy silnice I. třídy č. 49 (zejména v úseku Otrokovice–Zlín), č. 50 (zejména průtah v úseku Staré Město–Kunovice) a č. 55 v celém úseku (Přerov–Břeclav). Značné zatížení vykazují rovněž silnice I/47, I/57 (úsek Valašské Meziříčí–Vsetín), II/490 (úsek Zlín–Holešov) a II/497 (úsek Zlín–Uherské Hradiště). U uvedených silnic II. třídy je patrný výrazný nárůst intenzity dopravy, který souvisí s používáním těchto silnic namísto přetížených komunikací I. třídy. V železniční dopravě je nejzatíženější tratí č. 330 (Přerov–Břeclav), dalšími významnými tratěmi jsou č. 280 (Vsetín–Horní Lideč–Slovenská republika) a č. 340 (Uherské Hradiště–Brno). V příměstské dopravě v okolí krajského města má velký význam trať č. 331 (Otrokovice–Vizovice).

Nejzatíženější úseky silnic ve Zlínském kraji [28]:

- I/50+I/55 – Uherské Hradiště (29,500 tis. vozidel za den);
- I/49 – Zlín Prštné (28,886 tis. vozidel za den);
- I/50 – Kunovice (23,007 tis. vozidel za den);
- I/57 – Bystřička (14,211 tis. vozidel za den).

Mezi nejvýznamnější problémy v ochraně životního prostředí na území Zlínského kraje lze zařadit [28]:

- prověření údajů o imisním zatížení kraje včetně specifikace příčin a zajištění plnění emisních stropů;
- odstranění pachových zátěží (DEZA Valašské Meziříčí, kompostárny);
- snížení množství ukládaných odpadů na skládky a zvýšení podílu materiálového využití odpadů;
- zvýšení množství vytríděných odpadů z komunálního odpadu;
- zajištění snížení emisí skleníkových plynů a využití případně vznikajícího bioplynu v rámci nakládání s biologicky rozložitelnými odpady;

- vody – snížení znečištění podzemních a povrchových vod a budoucí vývoj (dostavba chybějících ČOV);
- pokles negativního zatížení z automobilové dopravy (emise, hluk), zejména na silnicích I. třídy v průtazích měst (Zlín–Otrokovice, St. Město–Uherské Hradiště–Kunovice, Vsetín–Valašské Meziříčí);
- zamezení šíření a likvidace invazních druhů rostlin, zejména všech druhů křídlatek;
- provedení a dokončení sanací starých zátěží (započatých i dosud neřešených);
- sanace pohybů půdní hmoty (sesuvy);
- úpadek extenzivního zemědělství v hornatých částech kraje;
- ochrana zemědělského půdního fondu před erozí a neodůvodněnými zábory.

4.2 Potřeby investic do životního prostředí a způsob jejich financování

Problémy, které je nutné řešit v oblasti životního prostředí ve Zlínském kraji zahrnují široké spektrum potřeb investiční i neinvestiční povahy. Vyčíslení celkových investičních potřeb do životního prostředí je velmi obtížné, protože mnoho „znečišťovatelů“ jsou soukromé právnické osoby. Většina z nich nemá zpracovaný plán investic, které by zvýšily ochranu životního prostředí a v podstatě se o životní prostředí začnou zajímat v momentě, kdy je jim uložena pokuta.

Nejdůležitější dokumenty, které má zpracované Zlínský kraj v oblasti životního prostředí jsou:

- Plán odpadového hospodářství Zlínského kraje
- Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Zlínského kraje
- Koncepce ochrany přírody Zlínského kraje, mimo území CHKO

Ve Zlínském kraji se nachází 25 neprovozovaných skládek, u kterých musí být zajištěna kompletní rekultivace tak, aby se zabránilo emisi znečišťujících látek do okolního prostředí. Ukončení prací na všech těchto skládkách se předpokládá nejpozději do konce roku 2014. V roce 2003 byla u tří skládek zahájena projekční příprava rekultivace a zpracována žádost o dotaci ze Státního fondu životního prostředí ČR. V návaznosti na

seznamy priorit pro odstraňování starých ekologických zátěží probíhá jejich sanace. Jedná se především o staré ekologické zátěže identifikované v rámci privatizačních projektů a odstraňované dle smluv s Fondem národního majetku ČR [28]. Podle Plánu odpadového hospodářství Zlínského kraje investice spojené s doplněním technické vybavenosti Zlínského kraje pro nakládání s odpady budou lokalizovány na úrovni obcí, mikroregionů a kraje. Jejich zdroj financování by měl pocházet jak z veřejných, tak i soukromých zdrojů. U velkých infrastrukturálních investic na úrovni kraje připadá do úvahy využití k financování zdrojů poskytovaných Evropskou unií.

Na základě Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací Zlínského kraje je odhadnuta celková potřeba investic do vodovodu a kanalizací do roku 2010 v celkové výši 4 448 mil. Kč.

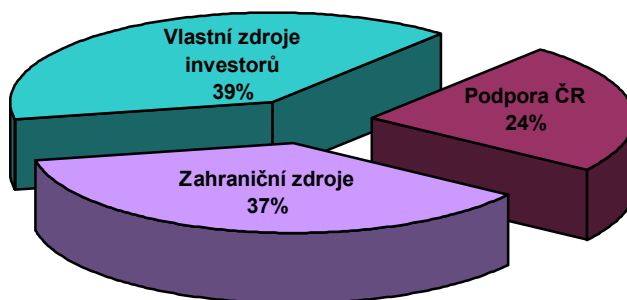
Tab. 6: Potřeby investic do rozvoje vodovodní a kanalizační sítě (v mil. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
vodovody	245,621	140,391	128,360	236,799	245,905	244,547	226,567	1 468,190
kanalizace	498,424	495,701	497,216	371,579	372,842	371,895	372,435	2 980,092
Celkem	744,045	636,092	625,576	608,378	618,747	616,442	599,002	4 448,282

Zdroj: Oddělení vodního hospodářství Zlínského kraje

Finanční potřeba na investiční opatření v oblasti veřejných kanalizací a čistíren odpadních vod ve Zlínském kraji je také zpracována v rámci aktualizované strategie financování implementace Směrnice o městských čistírnách odpadních vod (91/271/EHS) upravující sběr, čištění a vypouštění městských odpadních vod a čištění a vypouštění odpadních vod z vybraných průmyslových odvětví. Zde jsou specifikovány potřebné investice v letech 2002 – 2010 pro všechny kraje České republiky. Ve Zlínském kraji jsou na toto období předpokládány náklady na připojení obyvatel 5 376 mil. Kč a náklady na čištění 1 134 mil Kč [29]. Ze strategie vyplývá, že na řešení investičních potřeb pro přechodné období zavádění Směrnice do konce roku 2010 je počítáno s prostředky pomoci EU zhruba ve výši 34 % celkových předpokládaných investičních nákladů.

Na drobné vodohospodářské stavby má Zlínský kraj ve svém rozpočtu na rok 2005 rezervovanu částku ve výši 22 milionů Kč [30].

Obr. 3: Předpoklad finančního krytí investic podle Regionálních plánů implementace Směrnice v rámci ČR v období 2002 - 2010

V současnosti výběr a řízení projektů z Fondu soudržnosti bude probíhat na několika úrovních. Na úrovni krajů budou vedoucí složkou spolupráce SFŽP a MŽP krajské úřady, které povedou a zajistí [31]:

- evidenci zdrojů znečištění neodpovídajících normám – potenciálních projektů
- inicializaci projektů, návrhy sdružování projektů do skupin projektů
- tlak na potenciální žadatele, aby připravili žádosti
- informace pro žadatele o možnostech a podmínkách fondů EU
- evidenci žádostí z dotčeného kraje a stanovení „krajského poradníku“, který bude pravidelně předáván zprostředkujícímu subjektu.

4.3 Žádosti na projekty spolufinancované z programu ISPA

V roce 2001 Regionální rozvojová agentura Východní Moravy zpracovala tři žádosti o finanční podporu z grantu ISPA, první etapu PIDS komplexních regionálních projektů pod názvem : „Odkanalizování mikroregionu Podřevnicko-Židelná“, „Čistá Olšava“ a „Čistá Bečva“. Každý z nich zahrnoval společné investiční akce nejméně 13 až 59 obcí Zlínského kraje na výstavbu, rekonstrukci čistíren odpadních vod a kanalizací podle požadavků předpisů EU [32]

Projekt Čistá Olšava byl zamítnut, protože nebyl z hlediska strategie financování implementace směrnice Rady 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod prioritou. Projekt Odkanalizování mikroregionu Podřevnicko-Židelná byl začleněn do projektu Čistá voda pro Dunaj [33].

Čistá voda pro Dunaj

22. srpna 2000 bylo založeno Sdružení měst a obcí mikroregionů Zlínska – Čistá voda pro Dunaj, kde bylo sdruženo 48 obcí. Z toho bylo 13 obcí z mikroregionu Luhačovské Zálesí, 20 obcí z mikroregionu Jižní Valašsko a 15 obcí z mikroregionu Otrokovice. Zpracování projektové dokumentace bylo zadáno firmám Hydroprojekt a. s. Brno a Centropjekt Zlín a. s.

Radou sdružení byla na inženýrskou činnost ve výběrovém řízení vybrána firma Prosper Construction s. r. o. V rámci zpracovávání projektu proběhla jednání s budoucím provozovatelem a poskytovatelem finančního doplatku, VaK Zlín a. s. a městem Zlínem.

Ke konci roku 2000 byl projekt zaevidován na SFŽP v hodnotě investičních prostředků asi 2,5 mld. Kč. Projekt nebyl realizován.[34]

Čistá Bečva

Projekt byl připravován od roku 2000 Sdružením obcí mikroregionu Vsetínsko, toto sdružení reprezentuje 90 % obcí bývalého okresu Vsetín. Mikroregion Vsetínsko od svého založení v roce 1999 koordinuje postupy řešení problémů týkajících se samosprávných záležitostí obcí. Projekt Čistá Bečva získal podporu i vlámské vlády, která poskytla své špičkové odborníky z Belgické firmy AQAPLUS, kteří se podíleli na tvorbě projektu a vyškolili místní odborníky. Na projektu úspěšně spolupracovala celá řada tuzemských zkušených firem, jako DUIS, s. r. o., Centropjekt a.s. a orgány státní správy, zejména bývalý Okresní úřad Vsetín. Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko pověřilo řízením komplexního projektu Regionální rozvojovou agenturu Východní Moravy. Ve dnech 4. – 5. května 2002 provedla Komise EU kontrolu projektu přímo v místě budoucí realizace. Bylo konstatováno, že projekt je kvalitně připraven i po technické stránce. Byla oceněna i příkladná spolupráce na projektu na evropské úrovni [35].

4.4 Schválené projekty v sektoru životního prostředí

Všemi třemi fázemi schvalovacího řízení úspěšně prošel jen projekt Čistá Bečva. Finanční memorandum bylo podepsáno v Praze 18. července 2003 a v Bruselu dne 13. prosince 2002.

5 PROJEKT ČISTÁ BEČVA

5.1 Orgán zodpovědný za realizaci projektu

Orgán předkládající žádost (Národní koordinátor ISPA)

- Představitel: Mgr.Arnošt Marks Ph.Dr., náměstek ministra pro místní rozvoj

Orgán zodpovědný za implementaci

- Představitel: Ing.Andrej Mudray, ředitel SFŽP

Konečný příjemce – Sdružení obcí v mikroregionu Vsetínsko

- Představitel: Ing.Jaromír Kudlík, předseda sdružení

Národní zmocněnec

- Představitel: Ing.Zdeněk Hrubý, CSc., náměstek ministra financí

Centrální finanční orgán - Národní fond

- Představitel: Ing.Eduard Janota, 1. náměstek ministra financí

Sektorový zmocněnec (SAO)-MŽP

- Představitel: Ing.Tomáš Novotný, náměstek ministra životního prostředí

5.2 Projekt

Mikroregion Vsetínsko leží na severovýchodě Moravy při hranici se Slovenskem v podhůří Beskyd, jeho přirozenými centry jsou města Vsetín, Valašské Meziříčí a Rožnov pod Radhoštěm. Jeho administrativní hranice jsou v podstatě i hranicemi povodí řeky Bečvy, která je pokračováním soutoku řek Rožnovské Bečvy a Vsetínské Bečvy. Sídla jsou soustředěna podél vodních toků, a proto přímo ovlivňují jejich jakost. Jeden sídelní útvar plynule přechází do druhého. Řešená oblast patří k nejhornatějším a nejlesnatějším v naší republice. Podstatná část regionu spadá do CHKO Beskydy.

Projekt Čistá Bečva je projektem komplexním, řešícím čištění a odkanalizování uceleného povodí řeky Bečvy až po soutok Rožnovské a Vsetínské Bečvy. Vzhledem k finanční náročnosti byl projekt rozdělen na etapy v souladu s principy státní politiky životního prostředí, krátkodobými a střednědobými prioritami národního programu přípravy ČR na vstup do EU, národní strategií ISPA.

Realizace komplexního projektu se předpokládá v letech 2002 – 2020 a celkové investiční nároky byly odhadnuty na 3,6 mld. Kč.

Souběžně s realizací projektů financovaných z podpory ISPA a v souladu s implementací směrnice Water Framework Directive 2000/60/EC bude probíhat realizace odkanalizování dalších 11 obcí v letech 2004 – 2010 pod názvem Čistá Bečva – II. etapa. Předpokládané náklady na realizaci této II. etapy projektu byly stanoveny na 893 mil. Kč [10].

5.2.1 Cíle projektu

Hlavní cíle projektu [36]:

- Přispět ke shodě se Směrnicí o čištění odpadních vod 91/271/EHS v řešeném území. Toho bude dosaženo urychlením nových investic do sběru odpadních vod, zlepšením výkonu existujících čistíren odpadních vod a snížením maximálního znečištění z kanalizačního systému. Procento obyvatel bývalého vsetínského okresu napojených na čistírny odpadních vod se po dokončení opatření zvýší na 75 %.
- Zabezpečit kvalitu vody v Bečvě, aby mohla být používána jako zdroj pro produkci pitné vody (takto se přispěje k dosažení norem stanovených ve směrnicích o požadované kvalitě pitné vody č. 75/440 a 98/83/ES).
- Přispět k dosažení ekologické udržitelnosti přirozených vodních systémů v údolích Bečvy.

5.2.2 Popis projektu

Projekt tvoří skupina projektů v oblasti čištění odpadních vod souvisejících se třemi dílčími povodími na horním toku řeky Bečvy na jihovýchodě České republiky poblíž hranice se Slovenskem. Tato řeka je součástí řeky Moravy, která patří do povodí řeky Dunaje.

Podle povrchového odtoku je zájmová oblast nejvodnatějším územím ČR. Proto je povodí až po soutok Rožnovské a Vsetínské Bečvy vyhlášeno Vládou jako chráněná oblast přirozené akumulace vod. Řeka Bečva slouží jako zásadní zdroj pitné vody pro města navazující na řešenou oblast tohoto projektu a vzhledem k tomu je její znečištění závažným problémem.

Území bývalého okresu Vsetín má 150 000 obyvatel v celkem 59 obcích a městech. Obyvatelstvo je soustředěno ve třech dílčích povodích řeky Bečvy. Podle Směrnice 91/271/EHS byla tato dílčí povodí kategorizována jako aglomerace. Celková populace těchto tří aglomerací představuje 92 % celkové populace povodí Bečvy v rámci bývalého okresu Vsetín.

V současnosti není celková kvalita vody v řece Bečvě uspokojivá. Řeka je znečištěna zejména čpavkem a fosforem. Při absenci intenzivní zemědělské činnosti v regionu je to způsobeno hlavně znečištěním z městských odpadních vod. Situace v oblasti sběru a čištění odpadních vod je špatná pokud jde o rozsah i výkon. V současné době je v provozu pouze 11 zařízení, z nichž tři největší (Vsetín, Valašské Meziříčí a Zubří) představují 90 % z celkové populace napojené na čistírnu odpadních vod, což zase naopak je pouze 55 % z celkové populace bývalého okresu.

Kromě toho kombinované kanalizační systémy trpí vysokým stupněm prosakování do spodních vod. To způsobuje časté rozlévání během deštivého počasí z přepadů kombinovaných kanalizací, které vede k dalšímu znečišťování.

Projekt se skládá z 23 dílčích projektů v 15 různých obcích uvnitř třech definovaných aglomerací. Dílčí projekty se týkají výstavby nebo dostavby kanalizačních sítí, rekonstrukcí stávajících čistíren odpadních vod nebo výstavby nových zařízení. Projekt představuje integrovaný přístup k zabezpečení infrastruktury odpadních vod.

Aglomerace 1: Rožnovská (Dolní) Bečva (65 079 obyvatel)

Budou vybudovány nové kanalizační přípojky a stav stávajícího kanalizačního systému bude vylepšen v obcích a městech Horní Bečva, Rožnov, Zubří, Vigantice, Dolní Bečva, Zašová a Valašské Meziříčí.

ČOV budou rekonstruovány v Zubří, Valašském Meziříčí a Horní Bečvě. V současné době je na kanalizační síť a ČOV napojeno 74 % obyvatelstva.

Aglomerace 2 : údolí Vsetínské (Horní) Bečvy (51 584 obyvatel)

Budou vybudovány nové kanalizační přípojky a stav stávajícího kanalizačního systému bude vylepšen v obcích a městech Velké Karlovice, Karolínka, Halenkov, Nový Hrozenkov, Hovězí a Vsetín. ČOV budou rekonstruovány ve Velkých Karlovicích, Karolínce, a Halenkově. Nové zařízení se vybuduje v Hovězí. Hlavní fungující zařízení v této aglomeraci je ve Vsetíně.

V současnosti se pracuje na jeho vylepšení a práce jsou financovány z národních zdrojů.

Současná míra napojení v této aglomeraci je 64 %.

Aglomerace 3: údolí Senice (10 949 obyvatel)

Kanalizace bude rekonstruována v Lidečku a Horní Lidči. V Lidečku bude postaveno nové zařízení. V této aglomeraci v současné době neexistuje žádné napojení.

Projekt ISPA nezahrnuje dalších 11 menších investic do infrastruktury odpadních vod ve stejných aglomeracích, které mají být spolufinancovány prostřednictvím grantů a půjček Státního fondu životního prostředí České republiky. Celkové náklady projektů Státního fondu životního prostředí České republiky se odhadují na 29 767 000 eur a ukončení projektů je plánováno do konce roku 2010.

Hlavní průmysl v oblasti napojený na veřejnou síť jsou mlékárenský, papírenský, gumárenský a textilní. Průmyslové odtoky z těchto podniků jsou na 98,3 % předčištěny. Po dokončení projektu dojde ke zvýšení na 100 %. Mlékárna ve Valašském Meziříčí bude mít po dokončení projektu ISPA vylepšené předčištění a sklárna v Karolínce plánuje do budoucna svoji vlastní ČOV.

Projekt také předpokládá zlepšení úpravy kalu. Sem patří renovace kalových vyhnívacích nádrží a instalace odvodnění kalu a kalových retenčních nádrží. [36]

5.2.3 Harmonogram projektu

Skupina projektů bude celá dokončená během let 2004 – 2006.

Z důvodů zadávání veřejných zakázek byly projekty SPA seskupeny do částí A, B a C podle vzdáleností staveníšť a typu prováděné výstavby. Toto rozdělení má umožnit účinné řízení zadávání zakázek a projektové řízení.

Složení skupin:

Skupina A: velká města a vesnice Zašová;

Skupina B: všechny zbývající projekty na řekách Vsetínská Bečva a Senice;

Skupina C: všechny zbývající projekty na řece Rožnovská Bečva.

Tab. 7: Harmonogram prací – Projekt Čistá Bečva

Kategorie prací	Zahájení	Dokončení
Získávání pozemků		31/10/02
Stavební povolení	01/11/02	31/01/03
Projektový návrh	01/01/03	30/06/03
Nabídková dokumentace	01/04/03	31/10/03
Veřejná soutěž	01/11/03	30/06/04
Výstavba	01/01/04	31/12/06
Provozní fáze	01/01/06	

Zdroj: Příloha č. I. Sdělení MZV č.106/2004 Sb. m.s.

5.2.4 Náklady projektu

Celkové předpokládané náklady na projekt dle finančního memoranda jsou:

51 556 178 EUR

z toho neoprávněné výdaje, které se týkají předběžně vynaložených nákladů na přípravu plánu a projektu, nákupů pozemků a daně, činí:

5 337 229 EUR

Celkové předpokládané oprávněné náklady:

46 218 949 EUR

Tab. 8: Indikativní členění oprávněných nákladů podle kategorie (v EURO)

Kategorie nákladů	Výše nákladů
Příprava staveniště	363 785
Hlavní práce	37 529 737
Stroje a zařízení	3 909 150
Technická pomoc	282 284
Dozor	1 207 811
Nepředvídané náklady	2 926 185

Zdroj: Příloha č. I. Sdělení MZV č.106/2004 Sb. m.s.

Tab. 9: Indikativní členění oprávněných nákladů podle jednotlivých obcí (v tis. EURO)

Aglomerace	ČOV	Kanalizace	Celkem
Zašová	0	2 741	2 741
Valašské Meziříčí	1 083	5 225	6 308
Vsetín	0	4 553	4 553
Velké Karlovice	284	1 347	1 631
Karolínka	233	247	480
Nový Hrozenkov	0	1 811	1 811
Halenkov	80	1 106	1 186
Hovězí	2 199	3 403	5 602
Lidečko / Horní Lideč	2 541	7 643	10 184
Horní Bečva	37	750	787
Dolní Bečva	0	738	738
Vigantice	74	835	909
Rožnov	0	5 243	5 243
Zubří	2 360	1 686	4 046
Celkem	8 891	37 328	46 219

Zdroj: Příloha č. I. Sdělení MZV č.106/2004 Sb. m.s.

5.2.5 Finanční a ekonomická analýza projektu

Navrhovatelé projektu připravili finanční analýzu zohledňující jak investice financované opatřením ISPA, tak i projekty Státního fondu životního prostředí ČR.

Bez grantu ISPA byly vypočteny následující záporné ukazatele:

Vnitřní míra výnosnosti (IRR) – 1,14 %

Čistá současná hodnota (NPV) – 54 268 584 EUR

Byla provedena citlivostní analýza, aby bylo možné stanovit v jakém bodě se čistá současná hodnota stává kladnou. Tento bod byl vypočten mezi 70 % až 75 % pomoci ISPA.

Na základě předložené žádosti byla stanovena 70 % výše grantu ISPA. Na této úrovni jsou tyto ukazatele:

Vnitřní míra výnosnosti (IRR) 4,76 %

Čistá současná hodnota (NPV) -1 358 443 EUR

Pokud jde o příspěvek na celkové investice (opatření ISPA plus projekty SFŽP), odpovídá 70 % grant ISPA přibližně 45 % nákladů na tyto investice.

Předpoklady pro vývoj sazeb používané ve finanční analýze:

Současné kombinované sazby pro vodné a stočné dosahují výše přibližně 1 EUR na 1 m³, což je v souladu se sazbami uplatňovanými jinde v České republice.

Složka stočného by se měla během životnosti tohoto projektu zdvojnásobit.

Současné koeficienty přiměřenosti byly vypočteny ve výši 1,7 % pro skupiny s průměrným příjmem a 2,9 % pro skupiny s nižším příjmem. V důsledku předpokládaného růstu sazeb se druhé číslo zvýší přibližně na 4 % [36].

5.3 Finanční podpora

5.3.1 Forma a výše podpory

Podíl pomoci Společenství poskytované pro projekt byl stanoven na 70 % celkových oprávněných výdajů. Nejvyšší částka pomoci ISPA byla stanovena ve výši 32 353 264 EUR.

Částka 12 000 000 EUR na projekt Čistá Bečva je poskytována z rozpočtu ISPA roku 2002. Závazky pro následné splátky budou odvozeny od původního nebo revidovaného finančního plánu projektu, dále podle stavu implementace a rozpočtových možností programu ISPA [36].

5.3.2 Příjemce podpory

Název: Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko

Charakter subjektu: Dobrovolný svazek obcí dle § 49 a násl. zák. č. 128/2000 Sb. o obcích

Sídlo: Svárov 1080, 755 01 Vsetín

Statutární zástupce: Ing. Jaromír Kudlík, předseda sdružení

Obce do sdružení vložily svůj majetek, který sestával z kanalizačních sítí a čistíren odpadních vod. Nově vybudované kanalizační sítě a čistírny odpadních vod zůstanou ve vlastnictví sdružení.

Sdružení navrhlo zabezpečit provozování kanalizací a čistíren odpadních vod dlouhodobou provozní smlouvou se společností Vodovody a kanalizace Vsetín, a.s., která bude zajišťovat mimo provoz i údržbu a poradenské služby.

Akciová společnost Vodovody a kanalizace Vsetín, a.s. byla založena v roce 1993. Základní jmění k 31.12.1999 činilo 511 mil. Kč. Největší podíl majetku ve formě akcií drží města a obce okresu Vsetín. Podíl akcií na jméno v držení měst a obcí činí 87 % z celkového počtu akcií [37].

5.3.3 Způsob financování projektu

Celkové investiční náklady projektu Čistá Bečva (kurz EUR = 30 Kč) po výběrových řízeních na dodavatele stavby, která proběhla v červenci, srpnu a září roku 2004[33] :

1 154 595 tis. Kč (38 486 515 EUR) – snížené proti finančnímu memorandu o 16,73 %

z toho:

Grant ISPA (70 %) 808 217 tis. Kč

Grant SFŽP (5,80 %) 66 967 tis. Kč

Spoluúčast mikroregionu (24,20 %) 279 412 tis. Kč

- Dlouhodobý investiční úvěr - bude splácen mikroregionem z nájemného
- Krátkodobý překlenovací úvěr – bude splácen z pozastávek
- Kontokorent obcí – překlenovací úvěr -bude splácen z refundací dotací

Mikroregion plátce DPH 219 373 tis. Kč

Výše finanční podpory z programu ISPA není finančním memorandem stanovena pevně, ale finančním memorandem je omezena její maximální výše. Čili na konečnou výši podpory z programu ISPA má vliv celková výše skutečných uznatelných investičních nákladů projektu , finančním memorandem stanovený podíl programu ISPA na financování projektu (70 %) a kurz EURA vůči koruně. Z výše uvedeného přehledu je patrný pokles předpokládaných investičních nákladů projektu po provedeném výběrovém řízení. Mikroregionu bude také vráceno DPH, které bude v rámci úhrad za provedené práce zapláceno dodavatelům.

Tab. 10: Předpoklad financování projektu v letech 2005 – 2006 (v Kč)

Rok	Investiční náklady celkem	ISPA 70%	SFŽP 5,8%	Dobrovolný svazek obcí
2005	610 848 299,76	427 593 809,94	35 429 201,39	147 825 288,43
2006	474 644 088,81	218 979 650,35	24 840 681,87	230 823 756,59
2007	69 103 076,04	161 643 365,05	6 696 653,69	-99 236 942,70
2008	0,00	0,00	0,00	0,00
Celkem	1 154 595 464,61	808 216 825,34	66 966 536,95	279 412 102,32

Zdroj: Pracovní materiál projektového manažera

Z uvedené tabulky vyplývá, že Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko musí mít k dispozici na dofinancování projektu v letech 2005 – 2006 více finančních prostředků, než je předpokládán podíl vlastních prostředků ve výši 24,20 % z celkových investičních nákladů projektu. Tyto prostředky by se měly mikroregionu podle předpokladu vrátit v dalších letech. Vzniká časový nesoulad mezi předpokládanými investičními výdaji a přijetím podpory z prostředků EU. Obce budou tento problém řešit kontokorentem

První část zálohové platby z programu ISPA ve výši 3 235 326 EUE celkové pomoci na projekt byla převedena z EU do Národního fondu po podpisu finančního memoranda a po otevření příslušných účtů bankovních účtů. Zatím tato částka nebyla mikroregionem čerpána.

Zbytek zálohové platby ve výši 3 235 327 má být vyplacen po podpisu smlouvy o nezávislém dohledu projektu a po podpisu první smlouvy o provedení stavebních prací specifikovaných v plánu veřejných zakázek. Podle zprávy ze zasedání posledního monitorovacího výboru ze dne 19. 12. 2004 konečný příjemce ještě nesplnil podmínku na vyplacení druhé části zálohové platby.

Žádost o průběžné platby bude zpracována implementační agenturou, potvrzena a schválena národním zmocněncem a předložena Evropské komisi ke schválení a převodu finančních prostředků. Žádost musí být doložena informací o uhrazených fakturách a provedených kontrolách, jak je stanoveno ve finančním memorandu. Na základě obecně platného pravidla jsou tyto žádosti předkládány třikrát ročně a to nejpozději k 1. březnu, 1. červenci a 1. listopadu. Implementační agentura předloží tuto žádost Národnímu fondu nejméně 10 pracovních dní před vypršením tohoto termínu [11].

Zálohová platba a průběžné platby mohou činit maximálně 80% celkové pomoci ISPA. Zbývajících 20% hradí konečný příjemce a tato částka je mu po uzavření projektu ze strany EK refundována.

Platba zůstatku bude provedena po konečném schválení závěrečné zprávy Komisi a poté, co budou zcela splněny všechny podmínky stanovené ve Finančním memorandu.

Žádost o konečnou platbu musí být předložena EK nejpozději do šesti měsíců od termínu pro dokončení stavebních prací stanoveného ve FM. Implementační agentura předloží tuto žádost Národnímu fondu nejméně 20 pracovních dní před vypršením tohoto termínu.

Konečná platba je dle finančního memoranda podmíněna tím, že v konečné zprávě musí být uvedeno, že je zpracován Plán řízení vodního hospodářství a musí být konstatováno, jak budou vypořádány všechny závazky vyplývající z legislativy Evropské komise v oblasti zahrnuté v projektu.

Obcím vnikají také další náklady v souvislosti s realizací projektu Čistá Bečva v případě, když uvažují o zvýšení investic do infrastruktury, které není možné realizovat za účasti pomoci programu ISPA.

Tab. 11: Současné neuznatelné náklady projektu (v Kč)

Obce	Spoluúčast přípojky	Přeložky inženýrských sítí	Nároky organizací	Nároky celkem	Z toho nároky silnic II. a III. třídy
Zašová	406 085	46 101	49 500	501 686	29 500
Valašské Meziříčí	704 488	1 003 681	904 670	2 612 839	831 900
Vsetín	398 054	569 303	974 125	1 941 482	902 000
Celkem A	1 508 627	1 619 085	1 928 295	5 056 007	1 763 400
Velké Karlovice	310 581	0	676 840	987 421	636 840
Karolinka	756	0	20 000	20 756	0
Nový Hrozenkov	234 240	0	797 170	1 031 410	768 870
Halenkov	103 988	39 955	46 710	190 653	16 710
Hovězí (+Huslenky)	226 090	0	3 245 220	3 471 310	2 896 820
Horní Lideč	368 389	0	419 690	788 079	19 950
Lidečko	562 034	0	569 780	1 131 814	
Celkem B	1 806 078	39 955	5 775 410	7 621 443	4 339 190
Horní Bečva	56 112	0	16 950	73 062	1 950
Dolní Bečva	35 151	0	38 735	73 886	4 560
Vigantice	139 359	0	7 200	146 559	7 200
Rožnov	677 034	1 651 091	1 613 600	3 941 725	1 603 600
Zubří	214 731	0	681 700	896 431	589 200
Celkem C	1 122 387	1 651 091	2 358 185	5 131 663	2 206 510
Celkem	4 437 047	3 691 535	10 061 890	17 809 113	8 309 100

Zdroj: Pracovní materiál projektového manažera

5.4 Opatření pro řízení, monitoring, kontrolu a hodnocení

Monitorování projektu se provádělo do ukončení činnosti Monitorovacího výboru ISPA podle Přílohy č. IV., Nařízení Rady (ES) č. 1267/1999 o zřízení nástroje předvstupních strukturálních politik.

Poslední kontrolu průběhu programu Čistá Bečva dne 9. 12. 2004 již prováděl Monitorovací výbor Fondu soudržnosti. Vzhledem k tomu, že stavební práce projektu byly zahájeny 17. ledna 2005, hodnotil monitorovací výbor časový průběh dosud realizovaných kroků dle harmonogramu prací. Jak je doloženo zápisem monitorovacího výboru, nebylo shledáno na postupu realizace projektu žádných závad.

Monitorovací systém Fondu soudržnosti je složitější, protože Evropské Společenství požaduje, aby Česká republika měla vytvořený systém, tzv. monitoring realizace strukturální politiky dle nařízení Rady (ES) č. 1260/1999. Jeho součástí je i software, který se nazývá Monitorovací systém Strukturálních fondů (MSSF) a týká se i Fondu soudržnosti. Tento systém by měl umožňovat monitoring veškeré pomoci Společenství. Garantem tohoto systému je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR ve spolupráci s věcně příslušnými orgány státní správy. Tento systém by měl poskytovat přehled o veškerých projektech včetně hodnotících správ. Pro Fond soudržnosti by měl konečný příjemce vyplňovat jen základní údaje o projektu a žádost o proplacení výdajů [9].

Jedním z ukazatelů, které hodnotí monitorovací výbor je i rozsah publicity v průběhu realizace projektů a systém MSSF by měl přístup veřejnosti k informacím o průběhu poskytované pomoci z fondu soudržnosti usnadnit a rozšířit.

Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko doposud neobdrželo žádnou refundaci plateb z programu ISPA [33]. Zkušenosti se systémem finanční kontroly tedy nelze na poznatcích z praxe zhodnotit. Lze jen konstatovat, že systém kontroly finančních toků pro tento projekt probíhá v souladu s právními předpisy Evropské unie a České republiky.

5.4.1 Indikátory pro monitorování a hodnocení

Pro všechny kategorie strukturálních fondů a programů je definován soubor deseti klíčových indikátorů udržitelného rozvoje životního prostředí, na jejichž základě je hodnocený dopad projektu na životní prostředí. Součástí dokumentace projektu Čistá Bečva je i celkový výčet indikátorů, které mají dopad na životní prostředí a zároveň slouží

k hodnocení programu. Po dokončení projektu pak bude hodnoceno dosažení stanovených hlavních cílů převážně prostřednictvím indikátorů udržitelného rozvoje životního prostředí. Za výběr indikátorů zodpovídá předkládající orgán a příslušný orgán životního prostředí. Mezi kritérii musí být jasný vztah a při jejich výběru musí vyjadřovat definované cíle a priority plánovaného rozvoje.

Měřitelné indikátory, které budou mít dopad na životní prostředí a budou hodnoceny při realizaci a ukončení projektu Čistá Bečva jsou[38]:

- zvýšení procenta čištěných odpadních vod v daném území
- tuny odbouraného znečištění z odpadních vod v ČOV
- zlepšení účinnosti ČOV v ukazatelích BSK₅, CHSK, NL, Ncelk, Pcelk
- zlepšení jakosti vody ve stanovených říčních profilech
- zlepšení jakosti podzemních vod v pozorovacích vrtech apod.

Tab. 12: Základní indikátory pro monitorování a hodnocení Čistá Bečva

Indikátory	Jednotka	Situace v současnosti	Situace po dokončení projektu
Oblast citlivá z hlediska životního prostředí		ano	ano
Součet populace v oblasti (ISPA + SEF financování)	obyvatel	139 000	139 000
Odhad součtu p.e. v oblasti (domácnosti, průmyslová odvětví, služby, kromě splašků průmyslové vody)	p.e.	131 300	183 833
Počet osob napojených na čistící stanice	%	58	92
Reálný počet osob napojených na čistící stanice		81 245	127 612
Počet čistíren odpadních vod		11	13
Délka kanalizační sítě	km	219,2	365,9
Úhrnem pro			
Hydraulické zatížení	m ³ /d	29 645	35 029
Biologické zatížení	kg BOD/d	7 878	11 030

1 obyvatel=0,66 p. e.

Zdroj: Dokumentace projektu Čistá Bečva, pracovní materiál projektového manažera

5.5 Současný stav realizace projektu

V roce 2004 proběhla přípravná fáze realizace projektu Čistá Bečva nezbytná pro zahájení rozsáhlých stavebních prací.

Tab. 13: Rozpis realizace činnosti projektu Čistá Bečva v průběhu roku 2004

Období	Realizovaná činnost
01/01/04 – 30/04/04	Předložení a projednání tendrové dokumentace (TD) na zhotovitele a supervizora Delegaturou Evropské komise (DEK) a Implementační agenturou (IA)
01/01/04 – 30/04/04	Schválení TD DEK na zhotovitele a supervizora
	Vyhlášení výběrových řízení na zhotovitele A,B,C a supervizora Monitorovací výbor ISPA v Pardubicích
01/04/04 – 31/12/2004	Příprava smluv SOVM a VaK Vsetín na nájemné a provoz Příprava smluv o převodu movitého majetku na mikroregion Příprava pojistných smluv
01/04/04 – 30/04/04	Shortlist supervizora
01/05/04 – 31/12/04	Administrace výběrových řízení
01/05/04 – 31/08/04	Distribuce tendrové dokumentace
01/06/04 – 31/08/04	Organizace a řízení výběrových řízení na zhotovitele a supervizora
01/07/04 – 31/08/04	Výběrové řízení na supervizora, stavbu C, stavbu A
01/09/04 – 30/09/04	Výběrové řízení na stavbu B
01/10/04 – 31/10/04	Podpis smlouvy se supervizorem, její endorsování MŽP
01/10/04 – 31/10/04	Výběrové řízení na banku
01/11/04 – 30/11/04	Podpis smlouvy se zhotoviteli A,B, jejich endorsování MŽP
01/12/04-31/12/04	Monitorovací výbor FS v Olomouci Aktualizace harmonogramu staveb A,B,C Příprava dodatků smlouvy s IA

Zdroj: Pracovní materiál projektového manažera

Nejdůležitějším krokem k realizaci projektu v roce 2004 byla úspěšně provedená výběrová řízení. na dodavatele jednotlivých skupin staveb projektu a na supervizora (technický dozor).

Tab. 14: Přehled výsledků výběrového řízení

Supervizor	JANČÁLEK s.r.o. + iC Consulanten GmbH, Consortium of companies
Čistá Bečva Skupina A	Joint Venture Čistá Bečva The consortium of GEOSAN GROUP a.s., COMMODUM spol. s r.o. and ENVICON spol. s r.o.
Čistá Bečva Skupina B	IMOS Brno, a.s.
Čistá Bečva Skupina C	Alpine Mayreder stavební společnost s ručením omezeným

Zdroj: Přehled výsledků výběrového řízení, pracovní materiál projektového manažera

Žádosti podané Sdružením obcí mikroregionu Vsetínsko [33]:

Žádost o změnu č. rozhodnutí 00103103 ze dne 27.6.2003 o její procentuální navýšení 5,8 % na 6,5%.

Žádost na MŽP o umožnění čerpání grantů ze SR pro projekt Čistá Bečva

Žádost na odpuštění nároku Ředitelství silnic Zlínského kraje (ŘSZK) v souvislosti se zásahy do komunikací

Stavební práce byly zahájeny podle poslední hodnotící správy supervizora dne 17. ledna 2005.

5.6 Zhodnocení efektivity projektu

Projekt Čistá Bečva je v současné době ve fázi realizace stavebních prací. Nelze tedy zhodnotit konečný celkový efekt dokončeného díla a jeho posouzení podle ukazatelů finanční analýzy, které vycházejí ze skutečných nákladů investice. Dosavadní předběžně vynaložené náklady na přípravu plánu a projektu, nákupy pozemků a daně činí podle finančního memoranda 5 337 229 EUR. Vzhledem k tomu, že projekt byl připraven kvalitně a je realizován, lze konstatovat, že tyto vynaložené prostředky byly použity efektivně. Byly vloženy do projektu investice, která bude ze 70 % realizována z prostředků programu ISPA a z 5,8 % z prostředků Státního fondu životního prostředí ČR. Bez této pomoci by sdružené obce a města neměly dostatek finančních prostředků na vyřešení čištění odpadních vod na svých katastrálních územích.

Po dokončení projektu by měl stoupnout počet napojených osob na čistící stanice odpadních vod o 34 %, měla by se zabezpečit kvalita vody v Bečvě, aby mohla být používána jako zdroj pro produkci pitné vody a projekt by tak měl přispět k dosažení ekologické udržitelnosti přirozených vodních systémů v údolích Bečvy. Poměrně

zachovalé životní prostředí mikroregionu Vsetínsko je jedním ze zdrojů, které by v budoucnosti mohly být využity k rozvoji tohoto regionu. Z tohoto pohledu má projekt Čistá Bečva nadčasový význam. Představitelé Sdružení mikroregionu Vsetínsko zvolili velmi dobrou strategii přípravy projektu, vybrali si kvalitní firmy ke spolupráci a neváhali investovat do ní finanční prostředky. Sdružení obcí mikroregionu Vsetín spolupracuje s Regionální rozvojovou agenturou Východní Moravy i při realizaci projektu, což je zárukou úspěšného dokončení stavební investice i dokončení projektu po poměrně komplikované administrativní stránce. Evropská komise konstatovala, že jde o kvalitně připravený projekt i po technické stránce, na kterém se projevuje konkrétní spolupráce s místními obyvateli i institucemi. Projekt je také dobrým příkladem spolupráce místních orgánů se zahraničními partnery, což má pozitivní dopad na jeho kvalitu, a dokládá možnost další mezinárodní spolupráce na evropské úrovni.

Finanční prostředky a vynaložené úsilí představitelů Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko, představitelů měst a obcí byly využity velmi efektivně a to nejen ve formě investice v hodnotě 51 mil EUR, zlepšeného stavu životního prostředí, ale i díky dobrému hodnocení projektu vzniká zde možnost další spolupráce se státy Evropské unie.

6 POSOUZENÍ EFEKTIVITY VYUŽITÍ PODPORY Z PROGRAMU ISPA VE ZLÍNSKÉM KRAJI V SEKTORU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Ve Zlínském kraji získal podporu z programu ISPA v sektoru životního prostředí pouze projekt Čistá Bečva, který byl zpracován Sdružením obcí mikroregionu Vsetínsko.

Podle předpokládaného objemu vynaložených prostředků, dle finančního memoranda, je projekt Čistá Bečva v oblasti životního prostředí druhý největší projekt realizovaný z programu ISPA v České republice.

Tab. 15: Schválené projekty v sektoru životního prostředí podle celkových nákladů na projekt

P. č.	Název projektu	Celkové náklady MEUR	Grant ISPA MEUR
1.	Řízení odpadů Brno	70,4	47,4
2.	Čistá Bečva	51,6	32,4
3.	Ochrana vod v povodí řeky Dyje	49,1	33,4
4.	Rozšíření kanalizačního systému města Ostravy	40,7	16,7
5.	Stoková síť města Brna	39,3	17,8
6.	Rekonstrukce kanalizačního systému Znojma	23,4	16,3
7.	Dostavba systému zásobování pitnou vodou, odkanalizování a čištění odpad. vod. Podkrušnohoří	19,8	12,9
8.	Jihlava sewer systém upgrading	15,4	9,6
9.	Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka	15,2	9,2
10.	Olomouc sewer systém upgrading	14,7	10,1
11.	Rekonstrukce kanalizačního systému Žďáru nad Sázavou	8,1	5,6
12.	Zajištění standardů EU pro zásobování vodou v regionu jižní Čechy	8,1	4,6

Zdroj: Finanční memoranda projektů, MMR

Pokud hodnotíme využití předvstupní pomoci z programu ISPA v rámci České republiky podle celkového objemu přiznané podpory v jednotlivých krajích, pak Zlínský kraj zaujímá druhé místo v množství finančních prostředků, které mají být alokovány na výstavbu investic v sektoru životního prostředí.

Tab. 16: Pořadí krajů podle výše získané podpory z programu ISPA v sektoru životního prostředí

Pořadí	Region	Sektor životního prostředí podpora EUR
1.	Jihomoravský	114 847 153
2.	Zlínský	32 353 264
3.	Olomoucký	19 268 600
4.	Moravskoslezský	16 644 682
5.	Vysočina	15 210 480
6.	Ústecký	12 870 325
7.	Jihočeský	4 545 278
	Celkem	215 739 782

Zdroj: Finanční memoranda projektů, MMR

Realizací projektu Čistá Bečva bude vyřešena část problémů souvisejících s financováním investic ve Zlínském kraji, které bude nutno řešit s implementací Směrnice Rady 91/271/EHS, o čištění městských odpadních vod a to do konce roku 2006.

Tab. 17: Seznam aglomerací Zlínského kraje pro realizaci Směrnice Rady 91/271/EHS, které budou vyřešeny v rámci programu Čistá Bečva

Aglomerace	Město	Charakteristika opatření	Období řešení
> 10 000 EO	Vsetín	č, k, t	2006
2 000 - 10 000 EO	Halenkov	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Horní Bečva	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Hovězí	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Karolinka	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Lidečko	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Velké Karlovice	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Zašová	č, k,	2010

Legenda: č - dostavba ČOV t - terciální čištění
k - dostavba kanalizace

Zdroj: Strategie implementace směrnice Rady 91/271/EHS, MZe

Vzhledem ke komplexnosti řešení projektu byly získány z programu ISPA prostředky i pro aglomerace, které nepatří mezi priority z hlediska výše uvedené Strategie. Čištění odpadních vod bylo vyřešeno i v dalších sedmi obcích a městech Zlínského kraje: Valašské Meziříčí, Dolní Bečva, Vigantice, Rožnov, Horní Lideč, Nový Hrozenkov, Zubří.

Projekt Čistá Bečva bude mít vliv na zlepšení ukazatelů životního prostředí v rámci celého Zlínského kraje. Zlepší se procento připojení ekvivalentních osob na čistírnu odpadních

vod,lepší se hodnocení kvality vody v řece Bečvě a tato řeka bude sloužit jako zásoba pitné vody nejen pro Zlínský kraj.

Projekt řeší jen část problémů, které se budou muset v rámci Zlínského kraje odstranit do roku 2010 v oblasti vodního hospodářství. Ve Zlínském kraji v roce 2003 bydlelo 62,7% obyvatel kraje v domech napojených na čistírnu odpadních vod [28]. Podle Koncepce vodohospodářské politiky MZe je v rámci ČR napojeno na čistírnu odpadních vod 69,6 % obyvatel . Ve většině vyspělých zemí EU se míra dostupnosti napojení na čistírny odpadních vod blíží 100 % [39]. Po ukončení projektu Čistá Bečva, dle mého odhadu (který vychází z celkového počtu obyvatel Zlínského kraje v r. 2003, počtu napojených obyvatel na čistírny odpadních vod v témže roce a indikátorů hodnocení projektu) by měl stoupnout počet obyvatel kraje napojených na čistírnu odpadních vod stoupnout na 70,6 %. Procento obyvatel napojených na čistírnu odpadních vod bude pravděpodobně v současné době o něco vyšší, protože by měla být dokončena rekonstrukce ČOV ve Vsetíně, která nebyla spolufinancována ze zdrojů EU. Po dokončení projektu Čistá Bečva by Zlínský kraj měl vykazovat zhruba republikový průměr tohoto indikátoru.

Realizace dalších projektů v sektoru životního prostředí bude řešena za finanční spoluúčasti Fondu soudržnosti. V návaznosti na projekt Čistá Bečva se připravuje druhá etapa tohoto projektu, která je v přípravné fázi, tj. projednávání změn územních plánů, zpracování dokumentace pro územní rozhodnutí [33]. V podkladové databázi vodohospodářských projektů žádajících podporu z Fondu soudržnosti je evidován projekt Zlínsko – čištění odpadních vod pro Evropu, jehož předkladatelem je Vak Zlín, a.s. Tento projekt zahrnuje obce a města Mikroregionu Podřevnicko, dále obce Tlumačov, Kašava , Zádveřice a města Slavičín, Luhačovice, Valašské Klobouky, Vizovice. Žádost měla být podána v průběhu měsíce dubna letošního roku Fondu životního prostředí ČR [40]. Realizací tohoto projektu by byly napojeny na čistírny odpadních vod, v souladu se Směrnicí Rady 91/271/EHS, další města Zlínského kraje, které jsou na seznamu aglomerací a mají být řešeny do roku 2010.

Tab. 18: Seznam aglomerací Zlínského kraje podle Strategie implementace směrnice Rady 91/271/EHS, které mají být ještě realizovány

Aglomerace	Město	Charakteristika opatření	Období řešení
> 10 000 EO	Bystřice pod Hostýnem	k	2006
> 10 000 EO	Kroměříž	č, k,	2006
> 10 000 EO	Zlín	č, k	2010
2 000 - 10 000 EO	Bojkovice	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Boršice	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Buchlovice	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Dolní Němčí	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Francova Lhota	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Hluk	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Hulín	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Huslenky	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Chropyně	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Jablůnka	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Kelč	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Koryčany	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Kvasice	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Luhačovice	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Morkovice - Slížany	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Napajedla	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Ostrožská Nová Ves	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Slavičín	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Slušovice	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Strání, Květná	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Uherský Ostroh	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Valašská Polanka	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Valašské Klobouky	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Velehrad	k	2010
2 000 - 10 000 EO	Vízovice	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Vlčnov	č, k,	2010
2 000 - 10 000 EO	Zelechov	č, k,	2010

Legenda: č - dostavba ČOV t - terciální čištění

k - dostavba kanalizace

Zdroj: Strategie implementace směrnice Rady 91/271/EHS, MZe

ZÁVĚR

Otázka hodnocení projektů z hlediska jejich efektivity zní: „Jak byly zdroje přeměněny na výstupy?“ V souvislosti s nástroji předvstupní pomoci Evropské unie je nezbytné zatím tuto otázku položit do obecné roviny a tázat se: „Jak byla využita nabízená předvstupní pomoc Evropské unie?“

Problém, který se vyskytl při čerpání prostředků předvstupní pomoci ISPA je všeobecně znám. Nebyl dostatek technicky dobře připravených projektů. Dalším problém je spojen se spolufinancováním projektů. Objemy finančních prostředků, které nabízí EU jsou velké a velký je tedy i podíl vlastních prostředků na dofinancování investice a zdroj těchto prostředků musí být zajištěn ještě před schválením žádosti. Projekty byly připraveny se zpožděním, poměrně hodně žádostí bylo přesunuto ze zásobníku programu ISPA do Fondu soudržnosti. Překážky realizace programu ISPA byly zpočátku způsobeny i špatnou či nejasnou komunikací mezi ČR a Evropskou komisí. Také projekty, které měly pomáhat při přípravě a realizaci na využívání prostředků v rámci programu ISPA nebyly připraveny předem, ale byly financovány až v rámci programu ISPA. I přes tyto nedostatky a potíže získala Česká republika v průběhu čtyř let na velké investiční projekty v sektoru dopravy a životního prostředí 472,8 mil. EURO ve formě závazků EU, vyplývajících z uzavřených finančních memorand. Lze konstatovat, že nabízená pomoc z programu ISPA byla maximálně využita. Otázkou však je, zda se tyto finanční prostředky ke konečným příjemcům dostanou v plné výši, zda budou při realizaci projektů splněna všechna kritéria EU.

Potíže nastanou při realizaci projektů spolufinancovaných z Fondu soudržnosti zejména v oblasti životního prostředí. Podmínkou spolufinancování z Fondu soudržnosti je hodnota projektu minimálně 10 mil. EUR. Potřeba investic v oblasti životního prostředí je, jen na financování implementace Směrnice 271/91/EHS o čištění městských odpadních vod, 70 mld. Kč, ale vlastníků kanalizací je několik tisíc [39]. Stejná situace je v zásobování pitnou vodou, v odpadovém hospodářství, ve zdrojích znečišťujících látek v ovzduší. Malých znečišťovatelů je mnoho a je potřeba, aby se za účelem realizace projektů sdružovali. Podle Národní strategie Fondu soudržnosti EU v sektoru životního prostředí jsou tím nejnižším článkem, který by měl vyvíjet tlak na potenciální žadatele, kraje. Když už kraj vyvine předpokládaný tlak na žadatele a předá mu informaci, případně vytvoří předpokládaný návrh na sdružení určitých právnických osob, nastane problém se

spolufinancováním projektu. Obchodní společnost, která znečišťuje životní prostředí, je možné nějakým způsobem omezit, ale těžko bude možné donutit obec, která překročila ukazatel dluhové služby, aby spolufinancovala projekt, na který nemá dostatek prostředků.

V současné době jsou představitelé obcí nedostatečně informováni o regionální politice EU. Sice informací je hodně, ale jen pro ty, kteří je vyhledávají. Obce očekávají finanční pomoc, která vyřeší problémy na jejich katastrálním území a nechápou dost dobře, že pokud chtějí nějaké prostředky získat musí vyvinout úsilí a iniciovat spolupráci buď na úrovni obcí v dané oblasti nebo dokonce s obcemi na druhé straně hranice. Nechápou, že evropská pomoc řeší vyrovňování celkové úrovně daleko většího regionu než je ten jejich, a že teprve v rámci tohoto regionu se finanční pomoc dostane k nim. Zastupitelstva obce vědí, že pomoc z EU je nabízena a očekávají, že úředníci připraví projekty a oni je třeba schválí nebo neschválí aniž by řekli, kam obec bude směřovat. Když je jim doporučena pomoc regionálních rozvojových agentur, zdá se jim, že jde o vyhozené peníze, když úředníků mají dost. Úředníků je sice v některých případech dost, ale nejsou to uvolnění specialisté pro konkrétní a velmi náročnou činnost, která souvisí s vypracováním námětů pro rozvoj obce a s přípravou kvalitních projektů. Vývoj takového odborníka může trvat několik let a ten musí mít pro tuto práci předpoklady.

Nositeli regionální politiky jsou volené orgány územně samosprávných celků, které by měly tvořit záštitu podnikatelské i občanské iniciativy a iniciovat tvorbu strategických dokumentů rozvoje svých regionů, ale ze zákona tato povinnost vyplývá pouze krajům. Chybí zde provázanost až k nejnižším správním článkům. Vzdělávání úředníků státní správy a samosprávy je sice důležité, své nabyté znalosti a zkušenosti však může úředník na úseku samosprávné činnosti uplatnit teprve na základě rozhodnutí volených orgánů. Volené orgány obcí velmi často vidí řešení potřeb obce v horizontu svého volebního období. Tady vidím jeden z nejslabších článků úspěšné regionální politiky, nedostatečně zajištěné informování a vzdělávání i volených orgánů obce, jako neustále se opakující periodickou činnost, která by byla pro ně povinností.

Řešení bych viděla v krajské instituci, která by spolupracovala s obcemi, občanskými iniciativami i podnikateli daného kraje a poskytovala jim pomoc s tvorbou strategických dokumentů v návaznosti na programy rozvoje kraje, informace a náměty na využití prostředků EU, soustřeďovala by informace o možnostech spolufinancování projektů a vytvářela by databázi potřeb jednotlivých obcí. Informovala by volené orgány obcí o

možném založení účelových sdružení, které by měly iniciovat a takto získat prostředky ze zdrojů EU. Toto „středisko pomoci“ by mělo stát mimo strukturu krajského úřadu, ale mělo by být zřízeno v rámci kraje. Sice existují regionální rozvojové agentury, ale ty na vzdělávání a systematicky vyvíjenou pomoc nemají prostředky ani dostatek času, protože spolupracují již na konkrétních projektech, které je finančně zabezpečují.

Do této činnosti by bylo možné zapojit i úřady s rozšířenou působností, ale takto poskytovaná pomoc by byla vhodná jen pro projekty přeshraniční spolupráce.

Také větší publicita úspěšných projektů a cesta k jejich realizaci by byla pro obce velmi prospěšná. Obyvatelé by měli kontrolovat své volené orgány, zákon jim umožňuje iniciativně se podílet na řízení obce, ale informace, které mohou občané získat o možnostech využití pomoci z finančních zdrojů EU jsou nedostatečné a příliš odborné. Obvykle lidé, kteří jsou ochotni starat se o věci veřejné jsou již důchodového věku a nemají přístup na internet, kde se nachází většina zdrojů informací o EU.

Pro zvýšení efektivity využívání prostředků EU je v současné době nutné vytvořit účinný systém pomoci nejnižším článkům územní samosprávy, aby byly schopné se spolupodílet na realizaci projektů, které jsou spolufinancovány z fondů Evropské unie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- [1] WOKOUN, R., LUKÁŠ, Z., KOUŘILOVÁ, J.: *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : IFEC , 2002. 168 s. ISBN 80-86412-08-3
- [2] *Manuál ISPA: pracovní dokument*. Generální ředitelství pro regionální politiku ISPA. Verze z července 2001.
- [3] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Memoranda o porozumění o využívání Národního fondu pro program ISPA č. 19/2001 Sb. m. s.
- [4] Usnesení Vády ČR č. 422 ze dne 22. dubna 2002 k Informaci o realizaci nástroje ISPA, část III. materiálu č.j. 479/02.
- [5] Zastoupení Evropské unie v České republice[online].[cit.2005-04-10]. Dostupná z WWW: <<http://www.evropska-unie.cz/cz/glossary/term.asp?id=117>>
- [6] WOKOUN, R., KADERÁBKOVÁ, J., GORSPIČ, J., aj.: *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 3. vyd. Praha: IFEC, 2001. 266 s. ISBN 80-86412-08-3
- [7] HAD, M., URBAN, L.: *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. 2. roz. vyd. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR., 2000. 165 s. ISBN 80-85864-88-9
- [8] Nařízení Rady (ES) č. 1267/1999 ze dne 21. června 1999 o zřízení nástroje předvstupních strukturálních politik
- [9] POTLUKA, O., aj.: *Příprava a řízení projektů Fondu soudržnosti Díl I. Projektové řízení Fondu soudržnosti*. 1. vyd. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s. 2004. 200 s. ISBN 80-86684-16-4
- [10] *Projekty financování z nástroje ISPA*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2004. 95 s.
- [11] *Manuál finančních toků ISPA*, část III. materiálu Usnesení vlády ČR č. 417 ze dne 2 .5. 2001.
- [12] Směrnice Ministerstva životního prostředí č. 8/2003 o poskytnutí finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí České republiky pro spolufinancování projektů programu ISPA

- [13] *Věstník MMR ČR* .Č 1/2004 (březen 2004) Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Odbor vnějších vztahů MMR. Praha. Vychází čtvrtletně.
- [14] WOKOU, R. *Česká regionální politika v období vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2003. 328 s. ISBN 80-245-0517-7.
- [15] *Národní strategický dokument pro Fond soudržnosti v sektoru dopravy (období let 2004 – 2006)*, část III. materiálu č.j. 583/04 Usnesení Vlády ČR č. 447 ze dne 12. května. 2004.
- [16] *Zpráva o využívání prostředků předvstupní pomoci Evropských společenství v ČR v období 2002-2003*. Usnesení Vlády ČR č. 573 ze dne 11. června 2003.
- [17] Státní fond dopravní infrastruktury ČR. *Výroční zpráva o činnosti a účetní uzávěrka Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2004* [online]. [cit.2005-3-30]. Dostupná z WWW: <<http://www.sfdi.cz>>
- [18] *Rychlostní silnice R48* [online]. [cit.2005-5-5]. Dostupná z WWW: <<http://dalnice.wz.cz/R/R48.htm>>
- [19] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Dálnice D8 Praha - Ústí nad Labem - česko-německá hranice: úsek 807 Trmice-hranice, region Ústí nad Labem, Česká republika č. 95/2004 Sb. m. s.
- [20] Dálnice D8 [online]. [cit. 2005-5-5]. Dostupná z WWW: <<http://dalnice.wz.cz/D8.htm>>
- [21] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Evropský vlakový zabezpečovací systém (ETCS), pilotní projekt Poříčany - Kolín, Středočeský region, Česká republika č. 98/2004 Sb. m. s.
- [22] Ministerstvo životního prostředí ČR [online]. [cit.2005-04-29]. Dostupná z WWW: <<http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/ispa> >
- [23] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje

předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Rekonstrukce kanalizace ve Žďáru nad Sázavou, region Vysočina, Česká republika č. 97/2004 Sb. m.s.

- [24] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Rekonstrukce kanalizace ve Znojmě, Jihomoravský region, Česká republika č. 99/2004 Sb. m. s.
- [25] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Zajištění norem Evropské unie pro systém zásobování vodou v jižních Čechách, Jihočeský region, Česká republika č. 96/2004 Sb. m. s.
- [26] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Řízení odpadového hospodářství v Brně, Brno, Jižní Morava v České republice č. 48/2005 Sb. m. s.
- [27] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda – Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření Monitorování a hodnocení hydrosféry v souladu se Směrnicemi Evropské komise o životním prostředí č. 107/2004 Sb. m. s.
- [28] TESAŘOVÁ, J.: Stav životního prostředí v jednotlivých krajích české republiky v roce 2003: Zlínský kraj. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2004. 24 s. ISBN 80-7212-336-X
- [29] *Aktualizace strategie financování implementace směrnice Rady 91/271/ES, čištění městských odpadních vod.* Příloha II. Usnesení Vlády ČR č. 1236 ze dne 9.12.2002.
- [30] Kraj Zlínský. *Rozpočet Zlínského kraje na rok 2005* [online].[cit.2005-04-29]. Dostupná z WWW: <<http://www.kr-zlinsky.cz>>

- [31] *Národní strategie Fondu soudržnosti – životní prostředí*. Část III. materiálu č.j. 558/04. Usnesení vlády ČR č. 471 ze dne 19. května 2004.
- [32] Regionální rozvojová agentura Východní Moravy. *Výroční zpráva 2001* [online]. [cit.2005-04-28]. Dostupná z WWW: <<http://www.rra-vychodnimorava.cz>>
- [33] KOLÁŘOVÁ, E., projektový manažer projektu Čistá Bečva, Regionální rozvojová agentura Východní Moravy
- [34] Informační systém regionu Jižní Valašsko [online]. [cit.2005-04-28]. Dostupná : <http://www.jiznivalassko.cz/menu.php?navez_ascii=mesta_a_obce>
- [35] Zpravodaj Zlínského kraje. *Koncepce projektu Čistá Bečva*. Uveřejněno 31. 7. 2002. Dostupná z WWW: <http://www.roznov.info/main/article.php?id=140>
- [36] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Finančního memoranda - Smlouva mezi Evropskou komisí a ČR o poskytnutí pomoci formou nástroje předvstupních strukturálních politik (ISPA) pro níže uvedené opatření: Čistá Bečva v České republice č. 106/2004 Sb. m. s.
- [37] Město Vsetín. *Čistá Bečva* [online], [cit.2005-04-25]. Dostupná z WWW: <<http://www.mestovsetin.cz/html/cibecz.htm>>
- [38] DUŠEK, O., jednatel DUIS s.r.o
- [39] Ministerstvo zemědělství ČR. *Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství České republiky na období po vstupu do Evropské unie 2004 – 2010* [online]. Dostupná z WWW: http://www.mze.cz/attachments/Koncepce_VHP_cerven_2004.pdf
- [40] Ministerstvo životního prostředí ČR. *Podkladové databáze záměrů projektů posuzovaných na jednáních pracovní skupiny Fondu soudržnosti* [online]. [cit.2005-05-09]. Dostupná z WWW: <[http://www.env.cz/AIS/webpub.nsf/\\$pid/MZPVB6RD240](http://www.env.cz/AIS/webpub.nsf/$pid/MZPVB6RD240)>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Zkr.	Vysvětlení.
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
FM	Finanční memorandum
HDP	Hrubý domácí produkt
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IA	Implementační agentura
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession
MDS	Ministerstvo dopravy a spojů
MF	Ministerstvo financí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NF	Národní fond
PHARE	Poland and Hungary: Action for the restructuring of the economy
SAPARD	Speciál Aktion Program for Pre Accession Aid for Agriculture and Rural Development
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
SFŽP	Státní fond životního prostředí
VPS	Všeobecná pokladní správa

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Schéma převodů prostředků z Evropské unie	17
Obr. 2: Podpora z programu ISPA v jednotlivých krajích ČR podle výše získaného příspěvku	35
Obr. 3: Předpoklad pro krytí investic podle Regionálních plánů implementace Směrnice v rámci ČR v období 2002 - 2010	42

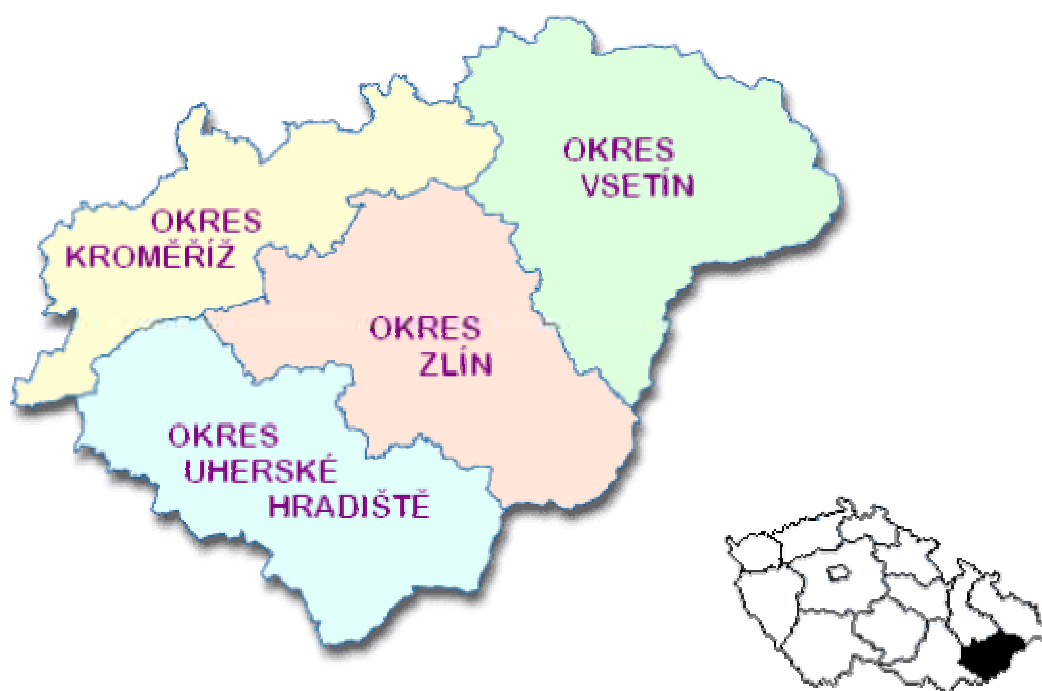
SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Rozpětí prostředků ISPA přidělovaných jednotlivým zemím.....	16
Tab. 2: Schválené projekty ISPA v letech 2000 - 2003 (v mil. EUR, grant ISPA – celková alokace).....	21
Tab. 3: Přehled výše schválené podpory ISPA podle jednotlivých krajů.....	34
Tab. 4: Přehled výše schválené podpory z programu ISPA orgánům státní správy.....	35
Tab. 5: Projekty připravené pro ISPA odeslané do Bruselu.....	36
Tab. 6: Potřeby investic do rozvoje vodovodní a kanalizační sítě (v mil. Kč).....	41
Tab. 7: Harmonogram prací – Projekt Čistá Bečva.....	48
Tab. 8: Indikativní členění oprávněných nákladů podle kategorie (v EURO).....	48
Tab. 9: Indikativní členění oprávněných nákladů podle jednotlivých obcí (v tis. EURO).....	49
Tab. 10: Předpoklad financování projektu v letech 2005 – 2006 (v Kč).....	52
Tab. 11: Současné neuznatelné náklady projektu (v Kč)	53
Tab. 12: Základní indikátory pro monitorování a hodnocení Čistá Bečva.....	55
Tab. 13: Rozpis realizace činnosti projektu Čistá Bečva v průběhu roku 2004.....	56
Tab. 14: Přehled výsledků výběrového řízení	57
Tab. 15: Schválené projekty v sektoru životního prostředí podle celkových nákladů na projekt.....	59
Tab. 16: Pořadí krajů podle výše získané podpory z programu ISPA v sektoru životního prostředí.....	60
Tab. 17: Seznam aglomerací Zlínského kraje pro realizaci Směrnice Rady 91/271/EHS, které budou vyřešeny v rámci programu Čistá Bečva.....	60
Tab. 18: Seznam aglomerací Zlínského kraje podle Strategie implementace směrnice Rady 91/271/EHS, které mají být ještě realizovány	62

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Mikroregion Vsetínsko
- PII Mapa krajů ČR a Zlínského kraje

PŘÍLOHA P I: MAPA KRAJŮ ČR A ZLÍNSKÉHO KRAJE

PŘÍLOHA P I: MIKROREGION VSETÍNSKO – PROJEKT ČISTÁ BEČVA

The Project Area

